

Iwona Ratajczak, Marta Tucholska

Praktyczny poradnik dla policjantów wykonujących czynności wyjaśniające w sprawach o wykroczenia

w oparciu o wytyczne nr 3 KGP
z dnia 13 lipca 2020 r.
w sprawie wykonywania przez
Policję niektórych czynności
w zakresie wykrywania
wykroczeń oraz ścigania
ich sprawców

SZKOŁA POLICJI w PILE
Zakład Prawa i Kryminalistyki

Iwona Ratajczak, Marta Tucholska

PRAKTYCZNY PORADNIK
DLA POLICJANTÓW WYKONUJĄCYCH CZYNNOŚCI
WYJAŚNIAJĄCE W SPRAWACH O WYKROCZENIA,
w oparciu o wytyczne nr 3 KGP z dnia 13 lipca 2020 r.
w sprawie wykonywania przez Policję niektórych czynności
w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców

Piła 2025

Skład komputerowy

Autorki

Redakcja językowa

Waldemar Hałuja

Zatwierdzam i wprowadzam
do użytku jako materiał pomocniczy do zajęć

Zastępca Komendanta

Szkoły Policji w Pile

insp. Marcin Sapun

ISBN 978-83-68320-02-2

Wydawnictwo Szkoły Policji w Pile

Wydanie I

Druk: Pracownia poligraficzna SP w Pile

Piła 2025

Spis treści

Wstęp	7
Najważniejsze pojęcia	9
Rozdział 1 - UJAWNIEŃ WYKROCZENIA	10
1.1. Pierwsze czynności	10
1.2. Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego	12
1.3. Mandat albo wniosek do sądu	14
1.4. Dyrektywy wymiaru kary, okoliczności łagodzące i obciążające	15
Rozdział 2 - POSTĘPOWANIE WOBEC NIELETNICH	17
Rozdział 3 - POSTĘPOWANIE WOBEC OSÓB Z IMMUNITETEM	19
3.1. Immunitety krajowe	19
3.1.1. Szczegółowy tryb postępowania policjanta wobec osób z immunitetem krajowym	24
3.2. Immunitet materialny zakrajowy	27
3.2.1. Szczegółowy tryb postępowania policjanta wobec osób z immunitetem zakrajowym	31
Rozdział 4 - CZYNNOŚCI PRZED WNIOSEM O UKARANIE	35
Rozdział 5 - POSTĘPOWANIE DOWODOWE	43
5.1. Przesłuchanie, konfrontacja, okazanie	43
5.2. Przeszukanie, odebranie, zatrzymanie rzeczy	57
5.3. Zasięganie opinii	63
Rozdział 6 - DOZWOLONE ŚRODKI PRZYMUSU	65
Rozdział 7 - WNIOSEK O UKARANIE	71
7.1. Sporządzenie wniosku o ukaranie	71
7.2. Odstąpienie od złożenia wniosku o ukaranie	75
Rozdział 8 - POSTĘPOWANIA SZCZEGÓLNE	78
Zakończenie	86

Jedynym sposobem na wykonywanie świetnej pracy jest kochanie tego, co robisz.

(Steve Jobs)

WSTĘP

Prezentujemy poradnik stanowiący kompendium wiedzy adresowane do funkcjonariuszy Policji, obejmujące pełen zakres czynności – od momentu uzyskania informacji o popełnieniu wykroczenia aż po skierowanie wniosku do sądu o ukaranie sprawcy. Jego celem jest wsparcie policjantów w codziennej służbie poprzez przedstawienie praktycznych wskazówek odnośnie wykonywania ww. czynności.

Poradnik został opracowany w oparciu o Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 lipca 2020 r. w sprawie wykonywania przez Policję niektórych czynności w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców (Dz. Urz. KGP 2020, poz. 37), obejmujące zmiany, które weszły w życie 30 września 2023 r. (Dz. Urz. KGP 2023, poz. 86). Wytyczne powstały na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. 2024, poz. 145).

Poradnik stanowi zbiór praktycznych aspektów wykonywania przez Policję czynności w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców, które mają szczególny wpływ na poprawność realizowanych czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia i czynności zleconych przez sąd lub prokuratora, prowadzonych na podstawie:

- 1) Ustawy z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. 2025, poz. 734), w skrócie „k.w.”;
- 2) Ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. 2024, poz. 977, 1544, z 2025, poz. 620, 621), w skrócie „k.p.w.”;
- 3) Ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. 2024, poz. 978), w skrócie „u.w.r.n.”,
- przy uwzględnieniu przepisów:
- 4) Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. 2025, poz. 383), w skrócie „k.k.”;
- 5) Ustawy z dnia z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. 2025, poz. 46), w skrócie „k.p.k.”;

- 6) Zarządzenia nr 21 Komendanta Głównego Policji w sprawie niektórych form organizacji i ewidencji czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia z dnia 13 lipca 2020 r. (Dz. Urz. KGP 2020.36).

W poradniku skupiono się na kluczowych aspektach, takich jak przyjmowanie zawiadomień o wykroczeniu, zabezpieczanie śladów i dowodów oraz prawidłowe gromadzenie danych wymaganych do skierowania wniosku o ukaranie. Omówione zostały zarówno środki oddziaływania wychowawczego i postępowanie mandatowe, jak i tryb działań w sytuacjach wymagających pełnego postępowania wyjaśniającego, w tym mediacja czy kierowanie sprawy na wokandę. Szczególną uwagę poświęcono dokumentowaniu czynności - sporządzaniu notatek, protokołów przesłuchań oraz przygotowaniu wniosku o ukaranie, zgodnie z obowiązującymi wzorami i przepisami. Poradnik uwzględnia także specyfikę postępowania wobec nieletnich, osób z immunitetem oraz sytuacje, gdy czynności prowadzone są na zlecenie sądu lub prokuratora. Dzięki temu stanowi on niezbędne wsparcie w zapewnieniu poprawności i efektywności działań Policji w obszarze wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców.

Zgodnie z art. 17 § 1 k.p.w., oskarżycielem publicznym we wszystkich sprawach o wykroczenia jest Policja, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Znajomość tematyki związanej z pełnieniem funkcji oskarżyciela publicznego jest więc niezbędna dla prawidłowego wykonywania obowiązków służbowych przez policjantów.

Najważniejsze pojęcia

- **Organ Policji** - Komendant Główny Policji, komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji, komendant powiatowy (miejski, rejonowy) Policji, komendant komisariatu i komendant komisariatu specjalistycznego Policji;
 - **Organ I instancji** - organ Policji akceptujący wniosek o odstąpienie od skierowania wniosku o ukaranie do sądu;
 - **Organ II instancji** - organ Policji nadrzędny nad organem I instancji;
 - **Organ nadrzędny** - organ Policji wyższego stopnia;
 - **Jednostka Policji** - komenda powiatowa (miejska, rejonowa) Policji, komisariat i komisariat specjalistyczny Policji;
 - **Kierownik jednostki** - komendant powiatowy (miejski, rejonowy) Policji, komendant komisariatu i komisariatu specjalistycznego Policji;
 - **Przełożony dyscyplinarny** - przełożony w rozumieniu przepisów art. 133 ust. 1 ustawy o Policji;
 - **Rejestr wykroczeń** - elektroniczny zbiór danych dotyczący sprawców wykroczeń, o którym mowa w art. 20f ust. 4 ustawy o Policji;
 - **Nieletni** - to osoba, która:
 - a) ukończyła 10 lat i nie jest pełnoletnia (w sprawach o demoralizację);
 - b) dopuściła się czynu karalnego po ukończeniu 13 roku życia, ale przed ukończeniem 17 roku życia;
 - c) nie ukończyła 21 lat, wobec której orzeczono środek wychowawczy, leczniczy lub poprawczy, chyba że w ustawie o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich zastrzeżono inaczej*;
- * Część środków wychowawczych, środek leczniczy i poprawczy przestaje obowiązywać już z chwilą ukończenia przez nieletniego 18 lub 19 lat (np. art. 93 ust. 1-2 u.w.r.n.). Niektóre środki wychowawcze (art. 7 pkt 2 i 5) mogą być wykonywane po ukończeniu 21 lat — nie dłużej jednak niż do 24. roku życia, a w wyjątkowych przypadkach nawet do 25. roku życia (art. 93 ust. 4–5). Środek poprawczy może być przedłużony po ukończeniu 21 lat do określonego wieku, nie dłużej jednak niż do 24 lat (art. 15 ust. 6 oraz art. 238). Istnieją też regulacje dotyczące uznania orzeczeń o umieszczeniu w zakładzie poprawczym za niebyłe z momentem ukończenia różnych wieków (np. art. 96 ust. 1 o wygaśnięciu z chwilą ukończenia 23 lat).

Rozdział 1

UJAWNIE NIE WYKROCZENIA

1.1. Pierwsze czynności.

W przypadku, gdy policjant **ujawni wykroczenie** lub uzyska wiadomość o popełnieniu wykroczenia, **obowiązany jest podjąć czynności** zmierzające do:

1) ustalenia sprawcy wykroczenia oraz zatrzymania go w uzasadnionych przypadkach*;

Kiedy zatrzymanie jest uzasadnione?

W sprawie kierującego pojazdem, który tylko czasowo przebywał na terytorium Polski, a którego funkcjonariusze zatrzymali w związku z popełnieniem wykroczenia polegającego na przekroczeniu prędkości, sąd rejonowy uznał jego zatrzymanie za zasadne, legalne i prawidłowo wykonane.

Jednak Trybunał Konstytucyjny orzekł, że „dopuszczalność stosowania zatrzymania wobec osób przebywających jedynie czasowo na terytorium Polski, których tożsamość została ustalona, a którym zarzuca się popełnienie wykroczenia zagrożonego wyłącznie grzywną, stanowiło nieproporcjonalną ingerencję w sferę wolności osobistej” (wyrok TK z 8 stycznia 2019 r., sygn. akt SK 6/16).

Uzasadnione przypadki zatrzymania

Zgodnie z art. 45 § 1 k.p.w., policjant może zatrzymać osobę ujętą na gorącym uczynku lub „bezpośrednio potem”, jeżeli zachodzi co najmniej jedna z przesłanek:

a) Podstawy do zastosowania trybu przyspieszonego – czyli wykroczenie jest takiego rodzaju, że można zastosować postępowanie od razu przed sądem (np. odmowa przyjęcia mandatu, znaczne przekroczenie prędkości). W przytoczonej sprawie odmowa przyjęcia mandatu stworzyła przesłankę do trybu przyspieszonego i przesądziła o zatrzymaniu, choć TK uznał ją za niewystarczającą;

b) Brak możliwości ustalenia tożsamości – gdy policjant nie jest w stanie potwierdzić danych personalnych sprawcy, zatrzymanie służy ustaleniu jego tożsamości przed dalszymi czynnościami.

Decyzja o zatrzymaniu musi być każdorazowo uzasadniona i konieczna z punktu widzenia dalszego przebiegu postępowania (zapobieżenie ucieczce, zatraceniu dowodów, ustalenie tożsamości lub realizacja trybu przyspieszonego).

2) ustalenia okoliczności zdarzenia i zabezpieczenia przedmiotów mogących stanowić dowód popełnienia wykroczenia przed utratą lub zniekształceniem*;

*Jednym z kluczowych celów podejmowania przez funkcjonariusza Policji czynności wobec osoby podejrzewanej o popełnienie wykroczenia – w tym także zatrzymania – jest **zabezpieczenie materiału dowodowego**, który może ulec **utracie lub zniekształceniu**. Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 2 Wytycznych nr 3, każda interwencja powinna uwzględniać **ryzyko zniszczenia, ukrycia lub zmiany stanu dowodów**, zanim zostaną one odpowiednio zabezpieczone.

Co może stanowić taki dowód?

- nagrania z monitoringu lub wideorejestratorów,
- dokumenty (np. bilety, paragony, wezwania),
- przedmioty (np. skradzione towary, puszki z farbą w przypadku graffiti),
- zapachy, ślady, ślina lub inne materiały do badań (np. w przypadkach zakłócenia porządku, spożywania alkoholu w miejscu publicznym),
- nagrania z telefonów lub relacje w mediach społecznościowych (gdy są źródłem dokumentacji wykroczenia).

Kiedy zachodzi potrzeba zabezpieczenia?

- gdy zachodzi **obawa ich zniszczenia** (np. osoba próbuje coś wyrzucić, zetrzeć, usunąć z telefonu),
- gdy istnieje ryzyko, że osoba **ucieknie lub ukryje przedmioty**, które mogą być dowodem,
- gdy zdarzenie miało dynamiczny przebieg, a sytuacja wymaga szybkiego działania, aby dowody nie zostały zatarte (np. sprzątnięcie miejsca zdarzenia, zmiana ubioru, usuwanie danych).

Obowiązki funkcjonariusza:

- opisać w notatce urzędowej lub protokole, **jakie przedmioty zabezpieczono**,
- wskazać, **dlaczego zachodziła obawa ich utraty lub zniekształcenia**,
- przechować je zgodnie z procedurami i ewidencją dowodów rzeczowych.

3) ustalenia, czy istnieją formalne podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie, w tym uzyskania od uprawnionej osoby żądania ścigania w przypadku wykroczenia ściganego na żądanie*;

4) zebrania danych niezbędnych do sporządzenia wniosku o ukaranie oraz informacji o źródłach dowodowych pozwalających na obiektywne rozstrzygnięcie sprawy*.

*Zgodnie z art. 54 § 1 k.p.w., w celu ustalenia, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie oraz zebrania danych niezbędnych do sporządzenia takiego wniosku, Policja z urzędu przeprowadza czynności wyjaśniające. Czynności te w miarę możliwości należy podjąć w miejscu popełnienia czynu bezpośrednio po jego ujawnieniu. Powinny one być zakończone w ciągu miesiąca od ich podjęcia.

W przypadku ujawnienia wykroczenia lub uzyskania wiadomości o popełnieniu wykroczenia określonego w:

- art. 119 § 1 k.w. (kradzież lub przywłaszczenie);
- art. 120 § 1 k.w. (kradzież leśna);
- art. 122 § 1 i 2 k.w. (paserstwo) oraz
- art. 124 § 1 k.w. (niszczenie lub uszkodzanie cudzej rzeczy),

- **policjant**, który ujawnił to wykroczenie lub uzyskał wiadomość o jego popełnieniu **obowiązany jest**, poza dokonaniem czynności opisanych wyżej w pkt 1-4, z chwilą powzięcia informacji na temat sprawcy wykroczenia, **do uzyskania z rejestru wykroczeń informacji** o wcześniejszym popełnieniu przez tę osobę tego rodzaju wykroczeń.

1.2. Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego.

Funkcjonariusz może poprzestać na zastosowaniu **środków oddziaływania wychowawczego** wskazanych w art. 41 k.w., jeżeli jest to wystarczające dla wdrożenia sprawcy wykroczenia do poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego. Do środków tych należą:

- **pouczenie,**
- **zwrócenie uwagi,**
- **ostrzeżenie,**
- **inne środki oddziaływania wychowawczego*.**

* Przykładowo, wskazuje się, że chodzi w tym przypadku o środki służbowe, dyscyplinarne, zastosowane w zakładzie pracy, w którym jest zatrudniony, np. w postaci zawiadomienia

zakładu pracy, organizacji społecznej, szkoły czy uczelni (część przedstawicieli doktryny kwestionuje jednak możliwość zaliczania wyżej wskazanych środków do „innych środków” w rozumieniu art. 41 k.w., wskazując na ich znaczną dolegliwość, niekiedy większą niż wynikająca z kar przewidzianych kodeksem wykroczeń. Najlepiej byłoby, gdyby funkcjonariusze sami stosowali środki oddziaływania wychowawczego, bez angażowania w to innych podmiotów. Owe „inne środki” powinny być wówczas zbliżone pod względem treściowym do tych wymienionych wprost w art. 41 k.w. i nie przewyższać ich pod względem stopnia dolegliwości. Jeśli jednak inne podmioty (np. pracodawca, władze uczelni) wcześniej zastosowały już np. środki dyscyplinarne bądź służbowe, to wydaje się, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby uznać je za „inne środki”, o których mowa w komentowanym przepisie.¹

Funkcjonariusz musi pamiętać, że zgodnie z art. 4 ust. 5 u.w.r.n., w przypadku stwierdzenia, że wykroczenia dopuścił się nieletni, wówczas może zastosować, jeśli jest to wystarczające, środek oddziaływania wychowawczego w postaci **pouczenia, zwrócenia uwagi, ostrzeżenia**, a także:

- **przywrócenia stanu poprzedniego* lub**
- **zawiadomienia rodziców albo opiekuna nieletniego lub szkoły, do której nieletni uczęszcza.**

*Przywrócenie stanu poprzedniego może polegać np. na uprzątnięciu wyrzuconych przez sprawcę przedmiotów zaśmiecających miejsce publiczne.²

Decyzję o zastosowaniu środków oddziaływania wychowawczego podejmuje:

- 1) **policjant ujawniający wykroczenie**, jeżeli środek ten stosuje bezpośrednio po ujawnieniu popełnionego przez sprawcę wykroczenia;
- 2) **policjant prowadzący czynności wyjaśniające**, jeżeli okoliczności uzasadniające zastosowanie tych środków zaistniały w toku prowadzonych czynności.

¹ Izabela Kosierb; *Art. 41 Stosowanie środków pozapenalnych*, [w:] Kodeks wykroczeń. Komentarz, (red.) Jerzy Lachowski, Wolters Kluwer 2021, dostęp poprzez serwis LEX 26 maja 2025 r.

² Małgorzata Lis-Walewska, Agnieszka Mańko-Czajka; *Środki oddziaływania wychowawczego stosowane wobec sprawcy wykroczenia*, Zakład Służby Karnej, Centrum Szkolenia Policji, Materiały Dydaktyczne 95, Legionowo 2013, s. 8.

**OKOLICZNOŚCI UZASADNIAJĄCE ZASTOSOWANIE
ŚRODKA ODDZIAŁYWANIA WYCHOWAWCZEGO
zgodnie z § 4 ust. 1 Wytucznych nr 3 oraz art. 33 § 1-4 k.w.**

- stopień społecznej szkodliwości czynu,
- wpływ kary w zakresie społecznego oddziaływania oraz cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma ona osiągnąć w stosunku do ukaranego,
- rodzaj i rozmiar szkody wyrządzonej wykroczeniem,
- stopień winy, pobudki, sposób działania, stosunek do pokrzywdzonego, jak również właściwości, warunki osobiste i majątkowe sprawcy, jego stosunki rodzinne, sposób życia przed popełnieniem i zachowanie się po popełnieniu wykroczenia, w szczególności:
 - a) przywrócenie stanu poprzedniego,
 - b) naprawienie wyrządzonej szkody,
 - c) przeproszenie pokrzywdzonego,
 - d) zapewnienie ze strony sprawcy niepopelniania w przyszłości podobnego czynu zabronionego,
 - e) wykonanie zaniechanego obowiązku.

Środków tych nie stosuje się do wykroczeń, za które orzeka się środek karny. Zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego nie zamyka drogi do skierowania wniosku o ukaranie do sądu albo nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego. Fakt zastosowania tego środka bezpośrednio po ujawnieniu popełnionego wykroczenia oraz okoliczności będące podstawą do poprzestania na zastosowaniu tego środka, **policjant dokumentuje w notatniku służbowym**, a w toku prowadzonych czynności wyjaśniających **w notatce urzędowej**. W tym ostatnim przypadku, policjant sporządza wniosek o odstąpienie od skierowania wniosku o ukaranie do sądu oraz **zawiadamia o zakończeniu czynności**: ujawnionych pokrzywdzonych i osobę zawiadamiającą o popełnieniu wykroczenia, pouczając ich odpowiednio o prawie do samodzielnego wniesienia wniosku o ukaranie w charakterze oskarżyciela posiłkowego oraz do złożenia zażalenia na niewniesienie wniosku o ukaranie.

1.3. Mandat albo wniosek do sądu.

W przypadku ujawnienia wykroczenia i niepoprzestania wobec sprawcy na zastosowaniu środka oddziaływania wychowawczego, funkcjonariusz może nałożyć na niego **grzywnę w drodze mandatu karnego** albo **skierować wniosek o ukaranie**

do sądu. Zagadnienia te poruszone zostały szczegółowo w rozdziałach: 7. „Wniosek o ukaranie” i 8. „Postępowanie szczególne”.

1.4. Dyrektywy wymiaru kary, okoliczności łagodzące i obciążające.

Przy okazji omawiania przesłanek zastosowania środka oddziaływania wychowawczego, warto przypomnieć **ogólne dyrektywy i szczególne okoliczności wymiaru kary za wykroczenia**, które wskazuje art. 33 k.w. Oprócz przywołanych w tabeli powyżej: stopnia społecznej szkodliwości czynu, względu na cele kary w zakresie społecznego oddziaływania oraz celów zapobiegawczych i wychowawczych, które ma ona osiągnąć w stosunku do ukaranego, względu na rodzaj i rozmiar szkody wyrządzonej wykroczeniem, a także na stopień winy, pobudki, sposób działania, stosunek do pokrzywdzonego, jak również właściwości, warunki osobiste i majątkowe sprawcy, jego stosunki rodzinne, sposób życia przed popełnieniem i zachowanie się po popełnieniu wykroczenia, **przy wymiarze kary funkcjonariusz powinien wziąć pod uwagę:**

a) **okoliczności łagodzące**, w szczególności:

- działanie sprawcy pod wpływem ciężkich warunków rodzinnych lub osobistych,
- działanie sprawcy pod wpływem silnego wzburzenia wywołanego krzywdzącym stosunkiem do niego lub do innych osób,
- działanie z pobudek zasługujących na uwzględnienie,
- prowadzenie przez sprawcę nienaganego życia przed popełnieniem wykroczenia i wyróżnianie się spełnianiem obowiązków, zwłaszcza w zakresie pracy,
- przyczynienie się lub staranie się sprawcy o przyczynienie się do usunięcia szkodliwych następstw swego czynu;

b) **okoliczności obciążające**, w szczególności:

- działanie sprawcy w celu osiągnięcia bezprawnej korzyści majątkowej;
- działanie w sposób zasługujący na szczególne potępienie*;
- uprzednie ukaranie sprawcy za podobne przestępstwo lub wykroczenie;
- chuligański charakter wykroczenia;
- działanie pod wpływem alkoholu, środka odurzającego lub innej podobnie działającej substancji lub środka;

- popełnienie wykroczenia na szkodę osoby bezradnej lub osoby, której sprawca powinien okazać szczególne względy;
- popełnienie wykroczenia we współdziałaniu z małoletnim.

*) Kodeks wykroczeń, podobnie jak i kodeks karny, nie wskazują przykładowego katalogu zachowań sprawczych „zasługujących na szczególne potępienie”. Kwestia ta zatem podlega ocenie funkcjonariusza, który powinien jej dokonać poprzez pryzmat okoliczności konkretnej sprawy. Należy brać pod uwagę nie tylko te zachowania, które odczuł pokrzywdzony, ale również i te, których z różnych przyczyn nie mógł on wprawdzie odczuć fizycznie bądź psychicznie, a które obiektywnie zaistniały. Podlegający prawnowykroczeniowemu wartościowaniu *modus operandi* zachowania sprawcy łączy się niewątpliwie ze wzbudzeniem wśród społeczeństwa silnych reakcji repulsywnych w postaci oburzenia, potępienia czy odczucia gniewu. Nierzadko brutalny, drastyczny czy podstępny sposób zachowania sprawcy pozwala wywnioskować, że taki rodzaj działania wykracza poza „typowy” sposób popełnienia określonego czynu zabronionego. Ustawowe działanie w sposób zasługujący na szczególne potępienie może zatem świadczyć o szczególnej demoralizacji sprawcy, lekceważącym stosunku do norm prawnych oraz zasad współżycia społecznego.³

³ Agnieszka Kania; *Okoliczności łagodzące oraz obciążające przy wymiarze kary za wykroczenia*, „Prokuratura i Prawo” nr 2 z 2019 r., s. 70-71.

Rozdział 2

POSTĘPOWANIE WOBEC NIELETNICH

Od dnia 30 września 2023 r. postępowanie w sprawach o czyn karalny wyczerpujący znamiona wykroczenia prowadzi się w trybie i na zasadach określonych w ustawie o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.⁴W przypadku, gdy nieletni:

- **po ukończeniu 13 lat, a przed ukończeniem 17 lat** dopuści się wykroczenia, policjant, jeśli uzna to za wystarczające, może zastosować jeden ze środków oddziaływania wychowawczego; zastosowanie środka należy odnotować w notatce urzędowej, którą następnie należy przekazać do komórki Policji właściwej ws. nieletnich; w przypadku zastosowania środka w postaci zawiadomienia rodzica, opiekuna lub szkoły, należy sporządzić pismo informujące o tym fakcie rodziców lub opiekuna lub właściwą szkołę;
- **który ukończył 10 lat i nie ukończył 13 lat**, dopuści się wykroczenia, a także w sytuacji, gdy wobec nieletniego, o którym mowa wyżej, nie zostaną zastosowane środki oddziaływania wychowawczego, czynności policjanta ograniczają się do zebrania, przeprowadzenia i utrwalenia dowodów, a w razie potrzeby zatrzymania nieletniego; materiały z tych czynności przekazuje się do sądu właściwego miejscowo.

W pierwszym z ww. przypadków (gdy zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego nastąpiło po przeprowadzeniu czynności wyjaśniających), a także w drugim przypadku, należy:

- 1) sporządzić wniosek o odstąpienie od kierowania wniosku o ukaranie do sądu, wskazując przyczynę odstąpienia;
- 2) powiadomić ujawnionych pokrzywdzonych o popełnieniu wykroczenia, pouczając o treści:
 - art. 27 § 1 k.p.w. (w sprawach o wykroczenia ścigane na żądanie pokrzywdzonego, pokrzywdzony może samodzielnie wnieść wniosek o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy),
 - art. 27 § 2 k.p.w. (w sprawach o wykroczenia inne niż wyżej pokrzywdzony może samodzielnie wnieść wniosek o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy, jeżeli w ciągu

⁴§ 1 pkt 2 wytycznych nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 września 2023 r. zmieniających wytyczne w sprawie wykonywania przez Policję niektórych czynności w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców (Dz. Urz. KGP 2023, poz. 86).

miesiąca od powiadomienia o wykroczeniu organu uprawnionego do występowania w tych sprawach w charakterze oskarżyciela publicznego, nie zostanie powiadomiony o wniesieniu przez ten organ wniosku o ukaranie albo otrzyma zawiadomienie z informacją, że czynności wyjaśniające nie dostarczyły podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie;

- 3) powiadomić osobę, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, a nie jest pokrzywdzonym, wskazując przyczynę niewniesienia wniosku o ukaranie oraz pouczając o prawie do złożenia, w terminie 7 dni od daty doręczenia zawiadomienia, zażalenia na niewniesienie wniosku do organu nadrzędnego nad organem, który podjął decyzję o odstąpieniu od skierowania wniosku o ukaranie, za pośrednictwem tego organu.
- 4) powiadomić o odstąpieniu od skierowania wniosku o ukaranie właściwą dla miejsca popełnienia czynu zabronionego komórkę organizacyjną Policji właściwą w sprawach nieletnich.

Przed przystąpieniem do wysłuchania nieletniego należy go pouczyć o przysługującym prawie do obrony, w tym do korzystania z pomocy obrońcy oraz o prawie do odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania.

Nieletnich należy wysłuchiwać w warunkach zbliżonych do naturalnych, w miarę potrzeby w miejscu ich zamieszkania, dążąc do zapewnienia pełnej swobody wypowiedzenia się nieletniego.

Należy unikać wielokrotnego wysłuchiwania co do tych samych okoliczności lub tych już ustalonych i niebudzących wątpliwości.

Rozdział 3

POSTĘPOWANIE WOBEC OSÓB Z IMMUNITETEM

3.1. Immunitety krajowe.

Immunitet to instytucja prawna, na mocy której osoba z niej korzystająca nie podlega określonym przepisom, do przestrzegania których inne osoby są zobowiązane. Immunitet może też oznaczać ograniczenie odpowiedzialności prawnej danej osoby z tytułu pełnienia przez nią określonej funkcji. Istotą immunitetu jest więc wyłączenie spod określonego obowiązku. W doktrynie prawa konstytucyjnego wyróżnia się dwa rodzaje immunitetu: **materialny** i **formalny**.

Immunitet materialny - oznacza trwałe lub czasowe (immunitet **bezwzględny** i **względny**) wyłączenie określonej osoby spod przepisów sankcjonujących określone zachowanie, swoistą bezkarność w tym zakresie. Przykładem immunitetu materialnego jest immunitet materialny parlamentarzysty, oznaczający, że **poseł** oraz **senator** nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności za działania wchodzące bezpośrednio w zakres sprawowania ich funkcji parlamentarnych, np. za wystąpienia w parlamencie, sposób głosowania, zgłaszane inicjatywy ustawodawcze. Zakaz ten obowiązuje w trakcie oraz po ustaniu mandatu parlamentarzysty i nie może zostać uchylony. Celem istnienia immunitetu materialnego jest ochrona członków parlamentu przed próbami ograniczania ich niezależności, w szczególności swobody głosowania oraz wolności wypowiedzi. **Sędziowie i asesory** sądowi w zakresie wykroczeń posiadają także immunitet materialny, ale w innej postaci – ponoszą wprawdzie odpowiedzialność za popełnienie wykroczenia, tyle że jest to odpowiedzialność przed właściwym sądem dyscyplinarnym, z obowiązującym od 19 września 2015 r. wyjątkiem określonym w art. 81 § 2 i 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Wyjątek ten dotyczy popełnienia wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, bowiem w takim przypadku sędzia lub asesor będący sprawcą wykroczenia może być ukarany grzywną w drodze mandatu karnego, jeżeli wyrazi zgodę na przyjęcie mandatu. Przyjęcie mandatu wyłącza w tym przypadku odpowiedzialność dyscyplinarną. Wyłącznie odpowiedzialność dyscyplinarną za wszelkiego rodzaju wykroczenia, włącznie z wykroczeniami przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, ponoszą jedynie **sędziowie Trybunału Konstytucyjnego** oraz **sędziowie**

i asesorzy sądów wojskowych. Immunitet materialny **prokuratorów i asesorów jednostek organizacyjnych prokuratury jest względny**, gdyż wymienione osoby w przypadku popełnienia wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji mogą wyrazić zgodę na przyjęcie mandatu karnego, co wyłącza odpowiedzialność dyscyplinarną. Wobec prokuratorów i asesorów jednostek organizacyjnych prokuratury można również stosować środki oddziaływania wychowawczego, o których mowa w art. 41 k.w., co nie jest okolicznością bezwzględnie wyłączającą możliwość wszczęcia i prowadzenia postępowania w sprawie o wykroczenie w trybie art. 5 k.p.w., bowiem według art. 61 § 1 pkt 2 k.w. zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego może być tylko fakultatywną podstawą odmowy wszczęcia lub umorzenia postępowania w sprawie o wykroczenie.

Immunitet formalny - nazywany niekiedy **immunitetem osobistym**. Oznacza on okresowe ograniczenie odpowiedzialności karnej danej osoby ze względu na pełnioną funkcję, na czas pełnienia tejże funkcji. Zwykle immunitet formalny ma charakter względny, bo odpowiednie przepisy umożliwiają zniesienie ograniczeń odpowiedzialności karnej po spełnieniu określonych dodatkowych warunków i wówczas dochodzi do tzw. pozbawienia danej osoby immunitetu. Zazwyczaj takim dodatkowym warunkiem jest zgoda określonego podmiotu (organu) – **np. pociągnięcie do odpowiedzialności karnej posła wymaga uprzedniej zgody sejmu**. Specyficzną formą immunitetu jest **nietykalność osobista** oznaczająca zakaz ograniczania i pozbawiania wolności, co z reguły nie obejmuje przypadku ujęcia na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli zatrzymanie danego sprawcy jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. **Immunitet formalny krajowy bezwzględny** - polega na wyłączeniu, na podstawie szczególnych przepisów, określonych osób z odpowiedzialności za wykroczenia przed sądem powszechnym lub w postępowaniu mandatowym.

Immunitet formalny krajowy bezwzględny Możliwość karania przez policjanta za wykroczenie:	
a) Prezydent RP	Nie ma możliwości karania, Prezydent RP odpowiada tylko przed Trybunałem Stanu.
b) sędziowie Trybunału Konstytucyjnego	Za wykroczenia odpowiadają tylko dyscyplinarnie.
c) sędziowie Sądu Najwyższego	Za wykroczenia odpowiadają tylko dyscyplinarnie. Wyjątek! - sędzia SN może wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za wykroczenie, o którym mowa w rozdziale XI k.w. (wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji). Wyrażenie zgody następuje w drodze przyjęcia przez sędziego mandatu karnego albo uiszczenia grzywny, w przypadku ukarania mandatem karnym zaocznym.
d) sędziowie i asesory sądów powszechnych	j.w.
e) sędziowie i asesory sądów administracyjnych	j.w.
f) sędziowie Naczelnego Sądu Administracyjnego	j.w.
g) prokuratorzy i asesory prokuratury	j.w.
h) sędziowie sądów wojskowych	Za wykroczenia odpowiadają tylko dyscyplinarnie.
i) strażacy Państwowej Straży Pożarnej	Za wykroczenie popełnione w wyniku wykonania polecenia służbowego strażak ponosi odpowiedzialność tylko dyscyplinarną, chyba że wykonując polecenie służbowe umyślnie popełnia wykroczenie.

Immunitet krajowy względny - uzależnienia odpowiedzialność za wykroczenia przed sądem powszechnym lub w postępowaniu mandatowym **od uzyskania zezwolenia** uprawnionego w tym zakresie organu. Przysługuje on osobom wskazanym w tabeli poniżej:

Immunitet krajowy względny Kto posiada i możliwość karania przez policjanta za wykroczenie:	
a) posłowie na Sejm i senatorowie RP	Posel/senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu. Za taką działalność odpowiada wyłącznie przed Sejmem/Senatem, a w przypadku naruszenia praw osób trzecich może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zgodą Sejmu/Senatu. W okresie od dnia ogłoszenia wyników wyborów do dnia wygaśnięcia mandatu, nie może być pociągnięty bez zgody Sejmu/Senatu do odpowiedzialności karnej za jakikolwiek czyn karalny. Postępowanie karne wszczęte wobec posła/senatora przed dniem jego wyboru do Sejmu/Senatu ulega na żądanie sejmu/senatu zawieszeniu do czasu wygaśnięcia mandatu. Posel/senator może wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej i w takim przypadku postępowanie karne jest prowadzone na ogólnych zasadach.
b) członkowie Trybunału Stanu	Nie mogą być, bez uprzedniej zgody Trybunału Stanu, pociągnięci do odpowiedzialności karnej ani pozbawieni wolności; zgoda taka jest wymagana także po upływie kadencji, ale wówczas jedynie w odniesieniu do czynów związanych z wykonywaniem funkcji w Trybunale Stanu.
c) Prezes, wiceprezesi, dyrektor generalny oraz kontrolerzy Najwyższej Izby Kontroli	Prezes NIK może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej tylko za zgodą Sejmu. Wiceprezesi, dyrektor generalny NIK oraz kontrolerzy nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności karnej z powodu swoich czynności służbowych bez uprzedniej zgody Kolegium NIK, a Prezes NIK bez zgody Sejmu. Reguły te mają zastosowanie także po ustaniu stosunku pracy.
d) Rzecznik Praw Obywatelskich	RPO nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zgody Sejmu.
e) Rzecznik Praw Dziecka	RPD nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zgody Sejmu. Wyjątek! - może wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za wykroczenie, o którym mowa w rozdziale XI k.w. (wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji). Wyrażenie zgody następuje w drodze przyjęcia przez sędziego mandatu karnego albo uiszczenia grzywny, w przypadku ukarania mandatem karnym zaocznym.
f) Prezes Instytutu Pamięci Narodowej	j.w.
g) Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych	j.w.

Funkcjonariusze: Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Straży Marszałkowskiej i Policji ponoszą odpowiedzialność karną na ogólnych zasadach, ale także dodatkowo odpowiedzialność dyscyplinarną.

Policja zawiadamia o wykroczeniach popełnionych przez osoby chronione względnymi immunitetami formalnymi organy uprawnione do wyrażania zgody na pociągnięcie tych osób do odpowiedzialności karnej, w formie wniosku o wyrażenie takiej zgody. Obowiązek zawiadomienia dotyczy również wykroczeń popełnionych przez funkcjonariuszy służb specjalnych i w tych przypadkach zawiadomienie kieruje się do odpowiedniego szefa służby specjalnej. **Szefowie Służb Kontrwywiadu Wojskowego i Wywiadu Wojskowego, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Wywiadu** mają ustawowe uprawnienia przewidziane dla Policji w zakresie prowadzenia postępowań w sprawach o wykroczenia popełnione przez podległych funkcjonariuszy, które to uprawnienia mogą cedować na upoważnionych podwładnych. Oznacza to, że w **przypadku ujawnienia wykroczenia** popełnionego przez funkcjonariusza którejkolwiek z wymienionych czterech służb specjalnych (poza CBA) i konieczności podjęcia czynności wyjaśniających, w tym w sytuacji odmowy przyjęcia mandatu karnego, policjanci ograniczają czynności służbowe do niecierpiących zwłoki, w celu zabezpieczenia śladów i dowodów, a następnie materiały z tych czynności przekazują szefowi właściwej służby specjalnej w celu dalszego prowadzenia czynności wyjaśniających w sprawie o wykroczenie. Jeżeli policjant uzna, że wystarczającym jest zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego lub postępowania mandatowego, stosuje te środki lub postępowanie na ogólnych zasadach, a następnie powiadamia o fakcie popełnienia wykroczenia szefa właściwej agencji lub służby.

3.1.1. Szczegółowy tryb postępowania policjanta wobec osób z immunitetem krajowym.

Osoba korzystająca z immunitetu	Wykroczenia określone w rozdziale XI k.w. (przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji)			Wykroczenia inne niż określone w rozdziale XI k.w.	
	Tryb postępowania			Tryb postępowania	
	1	2	3	1	2
	Zastosowanie art. 41 k.w.	Mandat karny „TAK”	Zastosowanie art. 41 k.w. jest niewystarczające lub niecelowe/odmowa przyjęcia mandatu karnego	Zastosowanie art. 41 k.w.	Zastosowanie art. 41 k.w. jest niewystarczające lub niecelowe
Posel, Senator, Członek Parlamentu Europejskiego	1. Sporządzenie notatki urzędowej zawierającej opis zdarzenia, dane identyfikujące sprawcę wykroczenia, a w przypadku zastosowania art. 41 k.w. zawierającej dodatkowo okoliczności uzasadniające zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego. 2. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 dyżurnemu jednostki Policji właściwej dla miejsca zdarzenia. 3. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 kierownikowi komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji (za pośrednictwem KWP/KSP).				
			3. Skierowanie (za pośrednictwem KWP/ KSP) do komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji wniosku o udzielenie pomocy prawnej w zakresie uzyskania zezwolenia na ściganie wraz z materiałami czynności wyjaśniających. 4. Wystąpienie kierownika komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji do Marszałka Sejmu/Senatu/ Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego z wnioskiem o wyrażenie zgody na pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności karnej za wykroczenie.	3. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 kierownikowi komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji (za pośrednictwem KWP/KSP).	3. Skierowanie (za pośrednictwem KWP/ KSP) do komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji wniosku o udzielenie pomocy prawnej w zakresie uzyskania zezwolenia na ściganie wraz z materiałami czynności wyjaśniających. 4. Wystąpienie kierownika komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji do Marszałka Sejmu/Senatu/ Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego z wnioskiem o wyrażenie zgody na pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności karnej za wykroczenie.

Sędzia, asesor sądu powszechnego	1. Sporządzenie notatki urzędowej zawierającej opis zdarzenia, dane identyfikujące sprawcę wykroczenia, a w przypadku zastosowania art. 41 k.w. zawierającej dodatkowo okoliczności uzasadniające zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego. 2. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 dyżurnemu jednostki Policji właściwej dla miejsca zdarzenia. 3. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 bezpośrednio przełożonemu sprawcy wykroczenia. 4. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 kierownikowi komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji (za pośrednictwem KWP/KSP).
Sędzia, asesor sądu administracyjnego,	
Prokurator, asesor prokuratury powszechnej,	
Sędzia Sądu Najwyższego,	
Sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego,	
Sędzia, prokurator w stanie spoczynku	

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych,	1. Sporządzenie notatki urzędowej zawierającej opis zdarzenia, dane identyfikujące sprawcę wykroczenia, a w przypadku zastosowania art. 41 k.w. zawierającej dodatkowo okoliczności uzasadniające zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego. 2. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 dyżurnemu jednostki Policji właściwej dla miejsca zdarzenia. 3. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 kierownikowi komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji (za pośrednictwem KWP/KSP).	3. Wystąpienie (za pośrednictwem KWP/KSP) do Marszałka Sejmu z wnioskiem o wyrażenie zgody na pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności karnej za wykroczenie.	3. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 kierownikowi komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji (za pośrednictwem KWP/KSP).	3. Wystąpienie (za pośrednictwem KWP/KSP) do Marszałka Sejmu z wnioskiem o wyrażenie zgody na pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności karnej za wykroczenie.
Prezes Instytutu Pamięci Narodowej,				
Rzecznik Praw Dziecka				

Osoba korzystająca z immunitetu	Wszystkie wykroczenia		
	Tryb postępowania		
	1	2	3
	Zastosowanie art. 41 k.w.	Mandat karny „NIE”	Zastosowanie art. 41 k.w. jest niewystarczające lub niecelowe
Sędzia Trybunału Konstytucyjnego, Sędzia sądu wojskowego	1. Sporządzenie notatki urzędowej zawierającej opis zdarzenia, dane identyfikujące sprawcę wykroczenia, a w przypadku zastosowania art. 41 k.w. zawierającej dodatkowo okoliczności uzasadniające zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego. 2. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 dyżurnemu jednostki Policji właściwej dla miejsca zdarzenia. 3. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 bezpośredniemu przełożonemu sprawcy wykroczenia. 4. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 kierownikowi komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji (za pośrednictwem KWP/KSP).		

Osoba korzystająca z immunitetu	Wszystkie wykroczenia		
	Tryb postępowania		
	1	2	3
	Zastosowanie art. 41 k.w.	Mandat karny „NIE”	Zastosowanie art. 41 k.w. jest niewystarczające lub niecelowe
Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, Członek Trybunału Stanu	1. Sporządzenie notatki urzędowej zawierającej opis zdarzenia, dane identyfikujące sprawcę wykroczenia, a w przypadku zastosowania art. 41 k.w. zawierającej dodatkowo okoliczności uzasadniające zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego. 2. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 dyżurnemu jednostki Policji właściwej dla miejsca zdarzenia. 3. Przekazanie notatki urzędowej wskazanej w pkt 1 kierownikowi komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji (za pośrednictwem KWP/KSP).		
		3. Wystąpienie (za pośrednictwem KWP/KSP) do Marszałka Sejmu (a w przypadku Członków Trybunału Stanu do Przewodniczącego Trybunału Stanu) z wnioskiem o wyrażenie zgody na pociągnięcie sprawy do odpowiedzialności karnej za wykroczenie.	

Adresaci notatek urzędowych (bezpośredni przełożeń sprawców wykroczeń)

L.p.	Osoba	Bezpośredni przełożony	Adres	Telefon	Fax
1.	Sędzia/asesor	Prezes właściwego sądu			
2.	Sędzia w stanie spoczynku	Rzecznik Dyscyplinarny przy Krajowej Radzie Sądownictwa	02-528 Warszawa, ul. Rakowiecka 30	22 379 27 92 22 379 27 30 22 379 27 40	22 379 27 94
3.	Prokurator/asesor	Kierownik jednostki organizacyjnej prokuratury			
4.	Prokurator w stanie spoczynku	Rzecznik Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym	02-528 Warszawa, ul. Rakowiecka 26/30	22 125 18 27	22 125 18 28

* Załącznik nr 3 do Wytycznych KGP: Tryb postępowania policjantów w przypadku ujawnienia popełnienia wykroczenia przez osobę posiadającą immunitet krajowy.

W przypadku, gdy sprawcą wykroczenia jest posiadający immunitet krajowy **poseł, senator, członek Parlamentu Europejskiego, Rzecznik Praw Dziecka, Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych, Prezes Instytutu Pamięci Narodowej, członek Trybunału Stanu, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, sędzia Sądu**

Najwyższego, sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego, sędziego Trybunału Konstytucyjnego, sędziego lub asesora sądu powszechnego, administracyjnego lub wojskowego oraz prokurator lub asesor jednostki prokuratury, tryb postępowania policjanta określa powyższy załącznik nr 3 do Wytycznych.

W przypadku, gdy sprawcą wykroczenia jest **poseł, senator albo członek Parlamentu Europejskiego**, a z okoliczności sprawy wynika potrzeba uchylenia tej osobie immunitetu, właściwy dla miejsca zdarzenia organ Policji występuje do kierownika komórki organizacyjnej Komendy Głównej Policji właściwej do spraw prewencji, z wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej w zakresie uzyskania zezwolenia na ściganie, dołączając do niego materiały czynności wyjaśniających, przeprowadzone bez udziału osoby posiadającej immunitet. Po otrzymaniu i sprawdzeniu pod względem formalnym wniosku, kierownik komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji, działający z upoważnienia Komendanta Głównego Policji, niezwłocznie kieruje do Marszałka Sejmu RP, Marszałka Senatu RP lub Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, za pośrednictwem Prokuratora Generalnego, wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie sprawcy wykroczenia do odpowiedzialności karnej. Decyzję uprawnionego organu w zakresie wyrażenia zgody na pociągnięcie sprawcy wykroczenia do odpowiedzialności karnej kierownik przekazuje bezzwłocznie, wraz z otrzymanymi wcześniej materiałami z przeprowadzonych czynności, do jednostki Policji prowadzącej czynności wyjaśniające w danej sprawie.

W przypadku popełnienia wykroczenia związanego z wypełnianiem obowiązków służbowych przez **wiceprezesa, dyrektora generalnego lub kontrolera NIK**, policjant ogranicza czynności wyjaśniające do czynności niecierpiących zwłoki w celu zabezpieczenia śladów i przedmiotów mogących stanowić dowód popełnienia wykroczenia, a następnie materiały z tych czynności przekazuje dyżurnemu jednostki organizacyjnej Policji właściwej dla miejsca zdarzenia. Następnie właściwy dla miejsca zdarzenia organ Policji kieruje do Prezesa NIK wniosek o wyrażenie przez Kolegium NIK zgody na pociągnięcie sprawcy wykroczenia do odpowiedzialności karnej.

W przypadku popełnienia przez **strażaka Państwowej Straży Pożarnej** wykroczenia związanego z wykonywaniem polecenia służbowego policjant sporządza notatkę urzędową, którą przekazuje dyżurnemu jednostki Policji właściwej dla miejsca zdarzenia. Notatkę przesyła się właściwemu kierownikowi jednostki organizacyjnej PSP w celu wdrożenia odpowiedzialności dyscyplinarnej za wykroczenie. Gdy wykroczenie nie jest popełnione w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych lub strażak wykonując polecenie

służbowe umyślnie dopuszcza się wykroczenia, policjant ujawniający wykroczenie jest obowiązany podjąć czynności na zasadach ogólnych.

W przypadku wykroczenia **funkcjonariusza CBA**, policjant jest obowiązany podjąć przewidziane przepisami k.p.w. czynności, a następnie przedłożyć drogą służbową kierownikowi jednostki Policji wniosek o zawiadomienie Szefa CBA o popełnionym wykroczeniu oraz rezultatach czynności podjętych w celu ukarania sprawcy wykroczenia.

W przypadku wykroczenia przez **funkcjonariusza ABW, Agencji Wywiadu, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego lub SOP**, a także w przypadku odmowy przyjęcia mandatu karnego lub nieuiszczenia w terminie grzywny nałożonej w drodze mandatu karnego zaocznego, organ Policji właściwy dla miejsca zdarzenia zawiadamia szefa lub komendanta właściwej agencji lub służby.

W przypadku wykroczenia przez **funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej** – policjant ujawniający wykroczenie jest obowiązany podjąć przewidziane przepisami k.p.w. czynności, a następnie sporządzić notatkę i przekazać ją drogą służbową Komendantowi Straży Marszałkowskiej.

W przypadku popełnionego przez **żołnierza** w czynnej służbie wojskowej, wykroczenia innego niż należącego do właściwości rzeczowej sądów wojskowych (art. 10 k.p.w.), również w okolicznościach niedających podstaw do zastosowania postępowania mandatowego, policjant podejmuje czynności na zasadach ogólnych. Jeśli wykroczenie należy do właściwości sądów wojskowych, w wypadku niecierpiącym zwłoki policjant zabezpiecza ślady i przedmioty mogące stanowić dowód popełnienia wykroczenia przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, powiadamiając o podjęciu tych czynności Żandarmerię Wojskową. Materiały z czynności wyjaśniających przeprowadzonych w trybie niecierpiącym zwłoki należy niezwłocznie przekazać właściwemu miejscowo prokuratorowi właściwemu do spraw wojskowych.

3.2. Immunitet materialny zakrajowy.

Immunitety zakrajowe: to immunitety dyplomatyczny i konsularny oraz immunitet przedstawicieli Wspólnot Europejskich (urzędników, pracowników i posłów do Parlamentu Europejskiego), do których zapewnienia zobowiązana jest Polska. Zakresy tych immunitetów są różne.

- **Immunitet dyplomatyczny** obejmuje całkowitą nietykalność osobistą oraz pełne wyłączenie z jurysdykcji karnej, cywilnej i administracyjnej państwa przyjmującego. Immunitet o takim samym zakresie przysługuje sędziom i prokuratorom Międzynarodowego Trybunału Karnego.
- **Immunitet konsularny** obejmuje ograniczoną nietykalność osobistą, bo urzędnik konsularny podlega zatrzymaniu jedynie w razie popełnienia „ciężkiej zbrodni”. Ma obowiązek stawiać się na wezwanie w charakterze podejrzanego lub świadka (jednak nie można wobec niego stosować środków przymusu w razie odmowy zeznań, a także należy na żądanie przeprowadzić przesłuchanie w mieszkaniu urzędnika konsularnego lub w urzędzie konsularnym albo zamiast zeznania przyjąć pisemne oświadczenie), natomiast jurysdykcji sądowej i administracyjnej nie podlega tylko w odniesieniu do czynności dokonanych w wykonaniu funkcji konsularnych. Urzędnik konsularny może być za zgodą państwa przyjmującego upoważniony do dokonywania czynności dyplomatycznych, ale nie daje mu to żadnego prawa do immunitetu dyplomatycznego. Honorowym urzędnikom konsularnym przysługuje podobny zakres immunitetu, z wyjątkiem jednakże ograniczonej nietykalności osobistej.
- **Immunitet członków misji specjalnych** obejmuje całkowitą nietykalność osobistą oraz pełne wyłączenie z jurysdykcji karnej.
- **Immunitet jurysdykcyjny przedstawicieli Wspólnot Europejskich** jest ograniczony do dokonywanych przez nich czynności służbowych, a więc nie obejmuje popełnienia pospolitych czynów karalnych. Poseł do Parlamentu Europejskiego ma ponadto prawo do swobodnego przemieszczania się na terenie państw członkowskich (prawo to nie może być w żaden sposób ograniczone) i bez zgody Parlamentu Europejskiego nie może być zobowiązany do stawiennictwa w terminie uniemożliwiającym bądź utrudniającym wykonywanie czynności parlamentarnych oraz do składania zeznań dotyczących informacji poufnych, które uzyskał w związku ze sprawowanym mandatem, a których ujawnienie uznałby za niewskazane. Zakres immunitetu posłów do Parlamentu Europejskiego ulega rozszerzeniu podczas trwania sesji Parlamentu. Wówczas polskim „europosłom” na terenie Rzeczypospolitej Polskiej przysługuje taki sam immunitet, jak posłom na Sejm.

Immunitet materialny zakrajowy posiada:
A. uwierzytelniony w RP szef przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa obcego
B. osoba należąca do personelu dyplomatycznego ww. przedstawicielstwa
C. osoba należąca do personelu administracyjnego lub technicznego tego przedstawicielstwa
D. członek rodziny ww. osób, pozostający z nimi we wspólnocie domowej
E. inna osoba korzystająca z immunitetu dyplomatycznego, na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych
F. kierownik urzędu konsularnego lub inny urzędnik konsularny państwa obcego albo inna osoba zrównana z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych

Zakres **zakrajowego „wspólnotowego” immunitetu materialnego** przysługującego posłom do Parlamentu Europejskiego (eurodeputowanym) - nie podlegają żadnej formie dochodzenia, zatrzymania lub odpowiedzialności sądowej - za działalność prowadzoną w związku z wykonywaniem mandatu (w zakresie wyrażanych poglądów lub stanowisk zajmowanych w głosowaniu parlamentarnym). Wyłączenie tej odpowiedzialności ma charakter bezwzględny, ponieważ nie jest możliwe wyrażenie przez Parlament Europejski zgody na ściganie. Immunitet materialny gwarantuje eurodeputowanym wolność wyrażania opinii nie tylko w „murach parlamentu”, a więc na posiedzeniach plenarnych, komisji i innych organów Parlamentu Europejskiego, ale także w ramach aktywności poza Parlamentem Europejskim (np. podczas uczestnictwa w oficjalnych delegacjach). W zakresie przedmiotowym wspólnotowego immunitetu materialnego mieszczą się wszelkie możliwe formy ekspresji, za pomocą których eurodeputowany wyraża swoje poglądy polityczne (np. wywiad w mediach, rozwieszenie w miejscu publicznym plakatu z określoną treścią – za zgodą dysponenta tego miejsca). W zakresie tym nie będą się mieścić konferencje prasowe, debaty radiowe i telewizyjne, kampanie wyborcze czy publikacje o charakterze prywatnym, których celem nie jest wykonywanie obowiązków związanych z członkostwem w Parlamencie Europejskim. Eurodeputowani uzyskują immunitet materialny z początkiem pięcioletniej kadencji, która rozpoczyna się z chwilą otwarcia pierwszego posiedzenia Parlamentu Europejskiego (zwoływanego w pierwszy wtorek po upływie miesiąca od zakończenia wyborów w ostatnim państwie członkowskim) i trwa do czasu otwarcia pierwszego posiedzenia Parlamentu następnej kadencji.

Jeśli sprawcą wykroczenia jest osoba posiadająca immunitet materialny zakrajowy nie wszczyna się postępowania w sprawie o wykroczenie, a wszczęte umarza. W przypadku osoby z takim immunitetem, a także członka Parlamentu Europejskiego (gdy jego wykroczenie pozostaje w związku z wykonywaniem mandatu członka PE), policjant poprzestaje na sporządzeniu Karty Informacyjnej stanowiącej załącznik nr 1 do omawianych Wytycznych*

***Jeśli osoba posiadająca immunitet materialny zakrajowy jest obywatelem polskim lub ma w Polsce miejsce stałego zamieszkania, lub gdy osoba wskazana w tabeli w pkt F (kierownik urzędu konsularnego lub inny urzędnik konsularny państwa obcego albo inna osoba zrównana z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych) jest sprawcą wykroczenia niemającego związku z czynnościami pełnionymi w toku i w związku z wykonywaniem funkcji urzędowych, policjant sporządza Kartę oraz podejmuje czynności wyjaśniające, jeżeli jest to konieczne:**

- do ustalenia, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie oraz
- do zebrania danych niezbędnych do sporządzenia takiego wniosku.

W tym celu organ Policji, właściwy dla miejsca zdarzenia, za pośrednictwem komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji, może prowadzić bezpośrednią korespondencję z Dyrektorem Protokołu Dyplomatycznego Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3.2.1. Szczegółowy tryb postępowania policjanta wobec osób z immunitetem zakrajowym.

TABELA 1 Na miejscu zdarzenia, przy bezpośrednim kontakcie funkcjonariusza ze sprawcą		
1. W pierwszym kroku, na podstawie legitymacji wystawianej przez Protokół Dyplomatyczny MSZ, należy zweryfikować, czy sprawca jest osobą korzystającą z immunitetu		Co do zasady posiadacze legitymacji konsula honorowego i legitymacji specjalnych nie korzystają z immunitetu (ostateczne ustalenia w sytuacjach wątpliwych możliwe w porozumieniu z PD MSZ)
2. Jeśli korzysta, wówczas na „Liście państw, w których nakłada się na członków misji dyplomatycznych/urzędów konsularnych mandaty” należy zweryfikować, czy sprawca wykroczenia podlega karaniu mandatem		Jeśli państwa sprawcy nie ma tej Liście, wówczas nie ma podstaw do kierowania wniosku o ukaranie lub nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego. Sprawa jest zakończona
3. Jeśli korzysta, a państwo sprawcy jest na Liście - funkcjonariusz wystawia mandat karny kredytowany		
Jeśli sprawca przyjmie i opłaci mandat = sprawa jest zakończona	Jeśli sprawca nie przyjmie i nie opłaci mandatu, organ prowadzący postępowanie egzekucyjne zwraca się do PD MSZ o podjęcie kroków na rzecz wyegzekwowania płatności. MSZ występuje w tej sprawie z notą do właściwej misji dyplomatycznej	Jeśli sprawca nie przyjmie mandatu, organ wystawiający mandat kieruje wniosek o ukaranie do sądu. Organ ten może zwrócić się - za pośrednictwem PD MSZ - o złożenie wyjaśnień przez członków misji, w tym również może prosić o przekazanie wyjaśnień w formie pisemnej. PD MSZ występuje w tej sprawie z notą do właściwej misji dyplomatycznej

TABELA 2 Sprawca nie został schwytany na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem, ale wykroczenie zarejestrowano za pomocą przyrządu kontrolno-pomiarowego lub urządzenia rejestrującego
Jeśli pojazd jest zarejestrowany na numerach dyplomatycznych, organ uprawniony do wystawienia mandatu sprawdza, czy znajduje się on na Liście państw, w których nakłada się na członków misji dyplomatycznych/urzędów konsularnych mandaty oraz czy jest własnością osoby prywatnej, czy własnością misji dyplomatycznej/urzędu konsularnego (na podstawie tablic rejestracyjnych)
a) jeśli nie ma na Liście, a właścicielem pojazdu jest misja dyplomatyczna lub członek jej personelu, organ prowadzący postępowanie występuje za pośrednictwem PD MSZ do misji dyplomatycznej o podanie danych osoby, która popełniła wykroczenie oraz wyjaśnienie, czy osoba ta korzysta z immunitetu

Jeśli misja wskazuje sprawcę wykroczenia, który posiada immunitet = wówczas organ prowadzący czynności wyjaśniające odstępuje od kierowania wniosku o ukaranie	Jeśli misja wskazuje sprawcę wykroczenia, który nie korzysta z immunitetu = wówczas przeprowadza się normalną procedurę stosowaną przez organ prowadzący sprawę	Brak odpowiedzi misji = PD MSZ wspiera organy prowadzące postępowanie w uzyskaniu odpowiedzi; jeśli nie przynosi to skutku albo misja oświadczy, że nie jest w stanie ustalić, kto kierował pojazdem, organ prowadzący odstępuje od skierowania wniosku o ukaranie do sądu	
b) jeśli jest na Liście, a...			
sprawca kierował pojazdem prywatnym, organ prowadzący postępowanie występuje bezpośrednio do właściciela pojazdu pismem analogicznym ze stosowanym wobec obywateli polskich		sprawca kierował pojazdem służbowym misji/urzędu konsularnego, organ prowadzący postępowanie występuje za pośrednictwem PD MSZ do misji dyplomatycznej o podanie danych osoby, która popełniła wykroczenie oraz wyjaśnienie, czy osoba ta wyraża zgodę na przyjęcie mandatu; pismo jest analogiczne ze stosowanym wobec polskich osób prawnych będących właścicielami pojazdu, którym popełniono wykroczenie	
przeprowadza się dalszą procedurę tak, jak w TABELI 1 pkt 3	I. misja wskazuje osobę, która przyjmuje mandat = jeśli opłaci sprawa jest zakończona, jeśli nie opłaci, wówczas organ prowadzący postępowanie egzekucyjne zwraca się do PD MSZ o podjęcie kroków na rzecz wyegzekwowania płatności	II. misja wskazuje osobę, ale ta odmawia przyjęcia mandatu = organ wystawiający mandat kieruje wniosek o ukaranie do sądu. Organ ten może zwrócić się - za pośrednictwem PD MSZ – o złożenie wyjaśnień przez członków misji, w tym również może prosić o przekazanie wyjaśnień w formie pisemnej; PD MSZ występuje w tej sprawie notą do właściwej misji dyplomatycznej	III. misja nie odpowiada albo informuje, że nie jest w stanie stwierdzić, kto kierował pojazdem = organ prowadzący czynności wyjaśniające nakłada mandat karny na szefa misji na podstawie art. 96 § 3 k.w. lub kieruje wniosek o ukaranie, w szczególności w przypadku upływu terminu 60 dni od dnia ustalenia, która misja jest odpowiedzialna za wykroczenie. W sytuacji nieprzyjęcia mandatu przez szefa misji, organ wystawiający mandat kieruje wniosek o ukaranie do sądu
			jeśli sprawca przyjmie i opłaci mandat sprawa jest zakończona, jeśli przyjmie, ale nie opłaci, organ prowadzący postępowanie egzekucyjne zwraca się do PD MSZ o podjęcie kroków ws. wyegzekwowania płatności

Jeśli pojazd jest zarejestrowany na numerach zwyczajnych, a w toku postępowania wyjaśniającego okaże się, że sprawcą wykroczenia był członek personelu misji dyplomatycznej lub urzędu konsularnego, obowiązują procedury opisane w **TABELI 2**. Te procedury stosuje się również w każdym innym przypadku, w którym sprawca nie został schwytany na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem.

Choć co do zasady reguł dot. immunitetu zakrajowego, a więc przepisy k.p.w. o niewszczynianiu postępowań w sprawach o wykroczenie i umarzaniu już wszczętych, nie stosuje się w stosunku do członków przedstawicielstw organizacji międzynarodowych, to jednak w oparciu o art. 5 § 1 pkt 6 lit. e) k.p.w („inna osoba korzystająca z immunitetu dyplomatycznego, na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych”) reguły te znajdują zastosowanie do osób pełniących funkcje kierownicze w podanych niżej przedstawicielstwach organizacji międzynarodowych (o ile nie są obywatelami polskimi, co potwierdza posiadanie przez nich legitymacji dyplomatycznej):

- Biuro Informacji Rady Europy: Dyrektor Biura
- Biuro Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji: Dyrektor Generalny, Zastępca Dyrektora Generalnego
- Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców: Przedstawiciel, Zastępca Przedstawiciela, Funkcjonariusz Łącznikowy

Procedura przekazywania informacji. Organ prowadzący czynności wyjaśniające informuje Dyrektora PD MSZ o wykroczeniu popełnionym przez członka korpusu dyplomatycznego i sposobie zakończenia czynności za pomocą ww. Karty Informacyjnej. Kartę sporządza policjant wykonujący czynności służbowe wobec osób posiadających immunitet. Oprócz Dyrektora PD MSZ, Kartę przekazuje się do kierownika komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji z zachowaniem drogi służbowej za pośrednictwem służby dyżurnej komendy wojewódzkiej Policji (Komendy Stołecznej Policji), Komendy Głównej Policji.

W związku z art. 5 § 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia podaje się do wiadomości listę państw⁵, w których wystawia się mandaty za popełnione wykroczenia członkom obcych misji dyplomatycznych oraz urzędów konsularnych (lub członkom ich rodzin) i oczekuje się ich opłacenia.

Lista państw, w których wystawia się mandaty za popełnione wykroczenia członkom obcych misji dyplomatycznych oraz urzędów konsularnych (lub członkom ich rodzin) i oczekuje się ich opłacenia – 22-11-2024		
1. Australia (Związek Australijski)	16. Indie (Republika Indii)	35. Republika Południowej Afryki
2. Belgia (Królestwo Belgii)	17. Irlandia	36. Rosja (Federacja Rosyjska)
3. Brazylia (Federacyjna Republika Brazylii)	18. Islandia (Republika Islandii)	37. Słowenia (Republika Słowenii)
4. Bułgaria (Republika Bułgarii)	19. Izrael (Państwo Izrael)	38. Stany Zjednoczone Ameryki
5. Chile (Republika Chile)	20. Japonia	39. Szwajcaria (Konfederacja Szwajcarska)
6. Chiny (Chińska Republika Ludowa)	21. Kanada	40. Tunezja (Republika Tunezyjska)
7. Cypr (Republika Cypryjska)	22. Korea (Republika Korei)	41. Urugwaj (Wschodnia Republika Urugwaju)
8. Egipt (Arabska Republika Egiptu)	23. Kuwejt (Państwo Kuwejt)	42. Wenezuela (Boliwariańska Republika Wenezueli)
9. Estonia (Republika Estońska)	24. Liban (Republika Libańska)	43. Wielka Brytania (Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej)
10. Filipiny (Republika Filipin)	25. Luksemburg (Wielkie Księstwo Luksemburga)	44. Włochy (Republika Włoska)
11. Finlandia (Republika Finlandii)	26. Łotwa (Republika Łotewska)	45. Zjednoczone Emiraty Arabskie (Państwo Zjednoczonych Emiratów Arabskich)
12. Francja (Republika Francuska)	27. Malezja	
13. Grecja (Republika Grecka)	28. Malta (Republika Malty)	
14. Hiszpania (Królestwo Hiszpanii)	29. Meksyk (Meksykańskie Stany Zjednoczone)	
15. Holandia (Królestwo Niderlandów)	30. Mołdawia (Republika Mołdawii)	
	31. Norwegia (Królestwo Norwegii)	
	32. Nowa Zelandia	
	33. Pakistan (Islamska Republika Pakistanu)	
	34. Portugalia (Republika Portugalska)	

⁵ <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/lista-panstw-w-ktorych-wystawia-sie-mandaty-za-wykroczenia-czlonkom-obcych-misji-dyplomatycznych-oraz-urzedow-konsularnych-lub-czlonkom-ich-rodzin-i-oczekuje-sie-ich-oplacenia> [dostęp: 12.08.2025]

Rozdział 4

CZYNNOŚCI PRZED WNIOSKIEM O UKARANIE

ZAWIADOMIENIE O POPEŁNIENIU WYKROCZENIA

Zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia zobowiązana jest przyjąć każda jednostka Policji, bez względu na właściwość miejscową i rzeczową. Przy przyjmowaniu zawiadomienia sporządza się dwa odrębne protokoły, tj. w pierwszej kolejności protokół przyjęcia ustnego zawiadomienia o wykroczeniu, który ma sprowadzać się do wskazania podstawowych faktów i dowodów popełnionego wykroczenia. Następnie protokół przesłuchania świadka, w którym opisuje się szczegółowo wszystkie okoliczności zdarzenia wskazanego w zawiadomieniu.

Jeżeli zawiadamiającym jest **osoba częściowo lub całkowicie ubezwłasnowolniona**, policjant wykonuje czynności niecierpiące zwłoki i sporządza notatkę urzędową. Następnie należy wykonać czynności z udziałem przedstawiciela ustawowego albo osoby, pod której stałą opieką zawiadamiający pozostaje. Jeżeli zawiadamiającym jest małoletni, czynności z jego udziałem, powinny zostać, w miarę możliwości, przeprowadzone w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna. Zawiadamiającego **małoletniego**, jeżeli w chwili składania zawiadomienia o wykroczeniu nie ukończył 17 lat, przed przyjęciem zawiadomienia należy go pouczyć o możliwości zastosowania środków przewidzianych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich za fałszywe oskarżenie (art. 234 k.k.) oraz przesłuchując go w charakterze świadka o możliwości zastosowania środków przewidzianych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy (art. 233 § 1 k.k.). Ta sama procedura dotyczy osób pełnoletnich, którzy zawiadomią o wykroczeniu i będą przesłuchiwać w charakterze świadka przy zastosowaniu tych samych reguł, co w przypadku małoletniego, ale tu pouczamy o odpowiedzialności karnej za fałszywe oskarżenie (art. 234 k.k.) oraz przesłuchując zawiadamiającego w charakterze świadka o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy (art. 233 § 1 k.k.) i za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu (art. 233 § 1a k.k.).

W przypadku zawiadomienia złożonego przez **osobę, która nie ma pełnego rozeznania co do podejmowanych czynności**, treść przekazanej informacji dokumentuje się **w formie notatki urzędowej**. Protokolarne przyjęcie zawiadomienia może nastąpić po ustaniu przyczyn uniemożliwiających przesłuchanie. Jeżeli zakres informacji na to pozwala, policjant wykonuje czynności niecierpiące zwłoki, a w szczególności ustala tożsamość sprawcy wykroczenia i świadków zdarzenia oraz zabezpiecza ślady i przedmioty mogące stanowić dowód popełnienia wykroczenia przed ich utratą.

Na wniosek pokrzywdzonego składającego zawiadomienie o wykroczeniu (o prawie do złożenia takiego wniosku należy pouczyć pokrzywdzonego), wydaje mu się nieodpłatnie potwierdzenie złożenia zawiadomienia, zawierające:

- datę oraz miejsce przyjęcia zawiadomienia,
- wskazanie organu przyjmującego wraz z danymi do kontaktu,
- sygnaturę sprawy,
- dane określające tożsamość pokrzywdzonego,
- czas i miejsce popełnienia czynu, którego dotyczy zawiadomienie, oraz
- zwięzły opis czynu i wyrządzonej szkody.

WYKROCZENIA

W przypadku ujawnienia wykroczenia lub przyjęcia zawiadomienia o wykroczeniu **określonym w przepisach prawa pracy**, policjant obowiązany jest niezwłocznie przekazać zebrane w sprawie materiały, drogą służbową właściwemu dla miejsca popełnienia wykroczenia organowi Państwowej Inspekcji Pracy.

WYKROCZENIA ŚCIGANE NA ŻĄDANIE

W przypadku **wykroczeń ściganych na żądanie**, policjant prowadzący czynności wyjaśniające przyjmuje od pokrzywdzonego żądanie ścigania. Żądanie to może być złożone na piśmie albo zgłoszone ustnie do protokołu. Jeżeli uzyskanie żądania ścigania nie jest możliwe bezpośrednio po ujawnieniu wykroczenia, policjant wykonuje czynności niecierpiące zwłoki, a w szczególności ustala tożsamość sprawcy wykroczenia i świadków zdarzenia, zabezpiecza ślady i przedmioty mogące stanowić dowód popełnienia wykroczenia. Dalsze

czynności wyjaśniające podejmuje dopiero po uzyskaniu żądania ścigania. **Jeżeli pokrzywdzony będący na miejscu zdarzenia nie żąda ścigania sprawcy wykroczenia ściganego na żądanie, policjant dokumentuje ten fakt wyłącznie w notatniku służbowym.**

Sporządzenie protokołu przyjęcia ustnego zawiadomienia o wykroczeniu nie jest wymagane, jeśli zawiadomienie zostało złożone na piśmie i wyczerpująco przedstawia okoliczności zdarzenia albo gdy policjant samodzielnie ujawnił wykroczenie, a okoliczności zdarzenia nie budzą wątpliwości. Czynności wyjaśniające ogranicza się wówczas do sporządzenia notatki urzędowej.

Przed sporządzeniem wniosku o ukaranie do policjanta prowadzącego czynności wyjaśniające w sprawach o wykroczenia należy:

- ustalenie okoliczności faktycznych zdarzenia;
- ustalenie danych osobowych, miejsca zamieszkania oraz innych danych niezbędnych do ustalenia tożsamości sprawcy wykroczenia;
- zebranie i zabezpieczenie przedmiotów mogących stanowić dowód popełnienia wykroczenia i ich utrwalenie w niezbędnym zakresie dla sądu, ustalenie danych osobowych świadków oraz odebranie przedmiotów uzyskanych w wyniku popełnienia wykroczenia podlegających przepadkowi lub których posiadanie jest zabronione;
- ustalenie i zebranie innych danych niezbędnych do sporządzenia wniosku o ukaranie, a w szczególności o:
 - ujawnionych pokrzywdzonych,
 - wysokości wyrządzonej szkody albo wartości przedmiotu czynu,
 - uprzedniej karalności sprawcy za podobne przestępstwo lub wykroczenie, jeżeli oskarżyciel publiczny zamierza powołać się na tę okoliczność, a w przypadku wykroczeń określonych w art. 119 § 1 (kradzież lub przywłaszczenie), art. 120 § 1 (kradzież leśna), art. 122 § 1 i 2 (paserstwo) oraz art. 124 § 1 k.w. (niszczenie lub uszkodzanie cudzej rzeczy), o uzyskaniu z rejestru wykroczeń informacji o wcześniejszym popełnieniu tego rodzaju wykroczeń,
 - danych o stanie majątkowym sprawcy, stosownie do art. 57 § 3 pkt 2 oraz art. 54 § 8 k.p.w.;

Ww. czynności mogą w szczególności polegać na:

- oględzinach miejsca, osoby lub rzeczy, w tym z udziałem osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia lub świadka;
- legitymowaniu osoby, wobec której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, pokrzywdzonego oraz świadków;
- przesłuchaniu pokrzywdzonego oraz osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie;
- przesłuchaniu świadków;
- przeprowadzaniu konfrontacji;
- okazywaniu osób, wizerunku lub rzeczy;
- wezwaniu do wydania albo okazania przedmiotu lub dokumentu podlegającego oględzinom lub mogącego stanowić dowód popełnienia wykroczenia;
- przeszukaniu pomieszczeń i innych miejsc, a także osób oraz zatrzymywaniu rzeczy znalezionych podczas przeszukania, w razie odmowy wydania lub okazania przedmiotów;
- badaniu stanu trzeźwości osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia;
- zwracaniu się do urzędów, instytucji, zakładów specjalistycznych lub do biegłego albo biegłych o wydanie opinii lub udzielenie informacji;
- dokonaniu tymczasowego zajęcia przedmiotu w celu zabezpieczenia ewentualnego przepadku;
- przeprowadzeniu w drodze eksperymentu procesowego, doświadczenia lub odtworzenia przebiegu stanowiących przedmiot rozpoznania zdarzeń lub ich fragmentów.

PROTOKÓŁ

Czynności wyjaśniające wymagające spisania protokołu dokumentuje się wykorzystując odpowiednie wzory formularzy druków stosowanych w Policji. Policjant sporządzając protokół z przesłuchania używa formy gramatycznej w pierwszej osobie liczby pojedynczej w czasie przeszłym (np. „Wczoraj, tj. 25 maja 2025 r., podczas rutynowego patrolu, przed wejściem do budynku nr 35 przy ul. Bydgoskiej w Pile ujawniłem ...”). Spisując protokół, powinien dążyć do zachowania dokładności zamieszczając charakterystyczne określenia i zwroty używane przez osobę przesłuchiwaną. W protokole z czynności należy zakreślić wolne miejsca w sposób uniemożliwiający ich późniejsze wypełnienie (popularne „przekreślenie”).

PRZESŁANKI DO NIEWSZCZYNANIA

Jeżeli w toku prowadzonych czynności wyjaśniających ujawnione zostaną okoliczności stanowiące **przesłanki do niewszczynania**, umorzenia, postępowania (art. 5 § 1 k.p.w.) policjant odstępuje od kierowania wniosku o ukaranie, chyba że zachodzą okoliczności wskazane w art. 5 § 2-3 k.p.w. (np. osoba legitymująca się immunitetem materialnym zakrajowym jest obywatelem Polski, ma w Polsce miejsce stałego zamieszkania lub jest obywatelem państwa obcego, z którym Polska nie ma umowy o wzajemności).

ODSTĄPIENIE

Zakończenie czynności wyjaśniających **odstąpieniem od kierowania wniosku o ukaranie do sądu** dokumentuje się wnioskiem, w którym należy wskazać podstawę prawną i uzasadnić przyczynę odstąpienia. Wniosku nie sporządza się w przypadku nałożenia w toku czynności wyjaśniających grzywny w drodze mandatu karnego. Wniosek zatwierdza organ Policji lub osoba pisemnie upoważniona przez ten organ.

WYŁĄCZENIE CZĘŚCI MATERIAŁÓW

W przypadkach uzasadniających **wyłączenie części materiałów** z czynności wyjaśniających do odrębnego prowadzenia, policjant prowadzący te czynności przedkłada organowi Policji kopie potwierdzonych za zgodność z oryginałami materiałów podlegających wyłączeniu wraz z notatką urzędową wskazującą okoliczności uzasadniające wyłączenie. Kopię tej notatki pozostawia się w materiałach sprawy, z której zostały wyłączone.

USTALENIE WARTOŚCI WYKROCZENIA

Wartość materialną rzeczy stanowiącej przedmiot wykroczenia ustala się według cen obowiązujących w miejscu i czasie popełnienia czynu. Jeśli była już używana, jej wartość podlega zmniejszeniu o stopień zużycia. Oceny stopnia zużycia dokonuje pokrzywdzony. Jeżeli ocena ta budzi uzasadnione wątpliwości policjanta lub nie jest możliwa, należy zasięgnąć informacji od osób lub instytucji posiadających wiedzę specjalistyczną do dokonania takiej wyceny lub powołać biegłego.

USTALENIE SZKODY

Szkoda następuje wskutek uszkodzenia rzeczy, uczynienia jej niezdadną do użytku lub całkowitego zniszczenia. Przez **uszkodzenie** rozumieć należy takie oddziaływanie na rzecz, które zmniejsza jej wartość przez zmianę wyglądu zewnętrznego lub kształtu albo naruszenie całości rzeczy. **Uczynienie rzeczy niezdadną** do użytku ma miejsce wtedy, gdy nie nadaje się ona do wykorzystania w sposób zgodny z jej przeznaczeniem. **Zniszczeniem** rzeczy jest takie jej uszkodzenie, wskutek którego rzecz przestaje istnieć lub traci nieodwracalnie dotychczasową wartość użytkową.

Wysokość szkody ustala się według wysokości rzeczywistego uszczerbku powstałego w mieniu pokrzywdzonego w wyniku działania sprawcy, a nie według wartości rzeczy będącej przedmiotem działania sprawcy. W razie uszkodzenia rzeczy albo uczynienia jej niezdadną do użytku, wysokość szkody określa się kosztami jej naprawy. W wypadku, gdy koszty naprawy przewyższają wartość rzeczy, wysokość szkody określa się wartością tej rzeczy, stosując odpowiednio zasady ustalania wartości materialnej rzeczy stanowiącej przedmiot wykroczenia (powyżej). Należy pamiętać, że wartość uszkodzonej rzeczy może być niższa od wyrządzonej szkody. Do ustalenia wysokości szkody można wykorzystać przedłożone przez pokrzywdzonego dowody zakupu lub naprawy oraz informacje uzyskane w wyniku konsultacji ze specjalistą w danej dziedzinie.

TERMIN UKOŃCZENIA CZYNNOŚCI WYJAŚNIAJĄCYCH

Instrukcyjny **termin ukończenia czynności wyjaśniających - 1 miesiąc od ich podjęcia** - może być przekroczony, jeżeli wynika to ze skierowania sprawy do mediacji albo w razie niemożności wykonania w tym terminie czynności zmierzających do ustalenia, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie lub zebrania danych niezbędnych do sporządzenia wniosku, spowodowanej ważnymi przyczynami.

POUCZENIE W SPRAWIE MEDIACJI

W przypadku kierowania sprawy do mediacji na etapie czynności wyjaśniających, przed odebraniem pisemnej zgody od pokrzywdzonego oraz od osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, **policjant wyjaśnia pokrzywdzonemu i tej osobie cel i zasady postępowania mediacyjnego i poucza** o możliwości cofnięcia zgody na mediację aż do zakończenia postępowania mediacyjnego.

ŚRODKI ODDZIAŁYWANIA WYCHOWAWCZEGO NA ETAPIE CZYNNOŚCI WYJAŚNIAJĄCYCH

Przy zawarciu ugody w postępowaniu mediacyjnym przeprowadzonym **na etapie czynności wyjaśniających** w stosunku do sprawcy można poprzestać na zastosowaniu pouczenia, zwróceniu uwagi, ostrzeżeniu lub na zastosowaniu innych środków oddziaływania wychowawczego.

CZYNNOŚCI WYJAŚNIAJĄCE NA POLECENIE SĄDU LUB PROKURATORA I NA POTRZEBY POSTĘPOWANIA MANDATOWEGO

Policja jest zobowiązana przeprowadzić **czynności wyjaśniające także na polecenie sądu lub prokuratora**, stosownie do postanowień art. 55 i 56 § 1 k.p.w. (np. w celu uzupełnienia lub sprawdzenia faktów podanych we wniosku o ukaranie w sprawie, w której wniosek o ukaranie złożył oskarżyciel posiłkowy). Czynności wyjaśniające w niezbędnym zakresie, policjant przeprowadza również na potrzeby postępowania mandatowego. Jeżeli sprawca wykroczenia nie został ukarany grzywną w drodze mandatu karnego w terminie 60 dni od dnia ustalenia sprawcy, sporządza się wniosek o ukaranie do sądu.

SZCZEGÓLNE PRZYPADKI WYSTĄPIENIA O UKARANIE

Z wnioskiem o ukaranie, w tym również po zawarciu ugody w postępowaniu mediacyjnym przeprowadzonym na etapie czynności wyjaśniających, **organ Policji występuje w szczególności**, gdy:

- wykroczenie nie podlega ściganiu w postępowaniu mandatowym, a zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego jest niewystarczające dla wdrożenia sprawcy do poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego;
- sprawca nie wykonał zobowiązań wynikających z zawartej ugody;
- sprawca odmówił przyjęcia mandatu karnego lub nie uiscił w terminie grzywny nałożonej mandatem zaocznym;
- zachodzą okoliczności przemawiające za wymierzeniem sprawcy surowszej grzywny niż to jest dopuszczalne w postępowaniu mandatowym lub innego rodzaju kary albo za orzeczeniem środka karnego.

Rozdział 5

POSTĘPOWANIE DOWODOWE

Prowadzenie dowodów w sprawach o wykroczenia przez Policję przebiega według ściśle określonych reguł. Cały materiał dowodowy, tj. np. protokoły przesłuchań świadków, oględzin, przeszukań osób, pomieszczeń mieszkalnych i gospodarczych oraz innych miejsc, konfrontacji i opinie biegłych – dołączany jest do wniosku o ukaranie i przekazywany do sądu, który ostatecznie oceni czy wniosek odpowiada formalnym wymogom, czy istnieją przesłanki co do jego uwzględnienia, czyli czy obwiniony popełnił wykroczenie i czy zasługuje na ukaranie.

5.1. Przesłuchanie, konfrontacja, okazanie.

Przed przystąpieniem do przesłuchania policjant powinien sprawdzić tożsamość osoby przesłuchiwanej na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość (<https://www.gov.pl/web/mswia/dokumenty-potwierdzajace-tozsamosc-i-polskie-obywatelstwo>), czyniąc o tym wzmiankę w protokole przesłuchania. Brak dokumentu tożsamości należy odnotować.

**Jedynym obok dowodu osobistego
DOKUMENTEM stwierdzającym
tożsamość jest paszport.**

Należy pamiętać o odróżnieniu **SPRAWDZENIA TOŻSAMOŚCI OSOBY PRZESŁUCHIWANEJ NA PODSTAWIE DOKUMENTU STWIERDZAJĄCEGO TOŻSAMOŚĆ** od **USTALENIA TOŻSAMOŚCI OSOBY LEGITYMOWANEJ**. Zgodnie bowiem z § 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 listopada 2023 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów⁶, policjant ustala tożsamość osoby legitymowanej na podstawie:

⁶ DZ.U. 2023, poz. 2535

- 1) dowodu osobistego;
- 2) dokumentu paszportowego (polski i zagraniczny);
- 3) zagranicznego dokumentu tożsamości (oficjalny dokument wydany przez inny kraj);
- 4) dokumentu mObywatel (elektroniczny dokument tożsamości);
- 5) innego dokumentu zawierającego fotografię i oznaczonego numerem lub serią (np. prawo jazdy);
- 6) oświadczenia osoby legitymowanej, zawierającego w szczególności dane, takie jak imię i nazwisko oraz adres zamieszkania lub pobytu, numer PESEL, zweryfikowane z danymi o osobie zgromadzonymi w policyjnych zbiorach danych lub rejestrach i systemach, do których Policja ma dostęp;
- 7) pobranych odcisków linii papilarnych;
- 8) oświadczenia innej osoby, której tożsamość została ustalona na podstawie dokumentów, o których mowa w pkt 1-5.

Jeśli przesłuchiwany nie posiada dowodu osobistego ani paszportu, a jego tożsamość policjant ustalił innymi metodami, np. oświadczeniem innej osoby, albo na podstawie prawa jazdy – to fakt ten należy odnotować w protokole przesłuchania.

Sprawdzenia danych osoby przesłuchiwanej policjant dokonuje również w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji (KSIP).

POUCZENIE O DANYCH WRAŻLIWYCH i CELACH PRZESŁUCHANIA

Świadek i pokrzywdzony może złożyć wniosek o niezamieszczanie w protokole danych dotyczących jego miejsca zamieszkania i miejsca pracy, a także numeru telefonu, telefaksu ani adresu poczty elektronicznej, o czym należy go pouczyć przed przystąpieniem do przesłuchania, potwierdzając udzielenie pouczenia w protokole. Pouczenie może być także zamieszczone w wezwaniu skierowanym do świadka lub pokrzywdzonego. Policjant powinien również przed przesłuchaniem poinformować osobę przesłuchiwaną **o celach przesłuchania**. Osoba przesłuchiwana potwierdza w protokole własnoręcznym podpisem, że została pouczona o przysługujących prawach.

ODMOWA SKŁADANIA ZEZNAŃ

Do odmowy składania zeznań przez świadka MAJĄ ZASTOSOWANIE
ODPOWIEDNIE PRZEPISY K.P.K.

Kto ma prawo do odmowy składania zeznań?:

1) ŚWIADEK, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem (art. 183 § 2 k.p.k);*

*W sprawie I SA/Wa 659/22 zakończonej 3 czerwca 2022 r. wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, Komisja do spraw usuwania skutków prawnych decyzji reprivatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich, ukarała świadka grzywną w wysokości 3 000 zł za bezzasadną odmowę złożenia zeznań. Świadek odwołała się od grzywny podnosząc, że Komisja w postanowieniu o nałożeniu grzywny, błędnie przyjęła, że nie przysługuje jej prawo do odmowy składania zeznań, wynikające z art. 182 § 3 k.p.k. Po długiej batalii sądowej najpierw Naczelny Sąd Administracyjny, a zaraz za nim WSA, przyznały świadkowi rację. Jak zawarł w swoim wyroku warszawski sąd: „Oprócz rozwiązania wynikającego z art. 182 § 3 k.p.k., stosowanego odpowiednio także w sprawach wykroczeniowych (art. 41 § 1 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia), trzeba wskazać, że gwarancje odmowy składania zeznań (wyjaśnień) w ogóle są uregulowane w różnych procedurach”. Dalej WSA uzasadniał, że z tych przepisów proceduralnych wynika, iż prawo odmowy zeznań w charakterze świadka przysługuje każdej osobie, jeżeli złożenie zeznań mogłoby ją lub jej bliskich, narazić na odpowiedzialność karną lub majątkową.⁷ Na kanwie tej sprawy należy interpretować, że przepis art. 182 § 3 k.p.k. ma wprost zastosowanie do procedury wykroczeniowej, i:

ŚWIADEK W POSTĘPOWANIU W SPRAWIE O WYKROCZENIE MOŻE ODMÓWIĆ ZŁOŻENIA ZEZNAŃ, JEŚLI W INNEJ TOCZĄCEJ SIĘ SPRAWIE JEST OSKARŻONY O WSPÓŁUDZIAŁ W PRZESTĘPSTWIE (BO ZEZNANIA TE, ZŁOŻONE JAKO ŚWIADEK W SPRAWIE O WYKROCZENIE, MOGLYBY GO NARAZIĆ NA ODPOWIEDZIALNOŚĆ LUB POGORSZYĆ JEGO SYTUACJĘ W INNEJ SPRAWIE KARNEJ).

2) OSOBA NAJBLIŻSZA dla obwinionego lub dla podejrzanego o popełnienie wykroczenia, lub najbliższa dla osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do

⁷Legalis nr 2772316

sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie* (art. 182 § 1 k.p.k.); prawo do odmowy trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia (art. 182 § 2 k.p.k.);

*Dokładna treść art. 182 § 1 k.p.k. brzmi następująco:
„Osoba najbliższa dla oskarżonego może odmówić zeznań”.

Zgodnie z art. 71 § 2 k.p.k., za **oskarżonego** uważa się osobę, przeciwko której wniesiono oskarżenie do sądu w postępowaniu karnym, natomiast stosownie do art. 20 § 1 k.p.w., **obwinionym** jest osoba, przeciwko której wniesiono wniosek o ukaranie w sprawie o wykroczenie.

Jak można przeczytać na stronie jednej z kancelarii adwokackich: **„Upraszczaając, w sprawach o wykroczenia obwiniony jest odpowiednikiem oskarżonego”**.⁸

Pamiętać jednak należy o regulacji art. 71 § 3 k.p.k., który stanowi, że jeśli kodeks ten używa w znaczeniu ogólnym określenia "oskarżony", odpowiednie przepisy mają zastosowanie także do podejrzanego. A w postępowaniu wykroczeniowym, odpowiednikiem tegoż podejrzanego z k.p.k. jest **PODEJRZANY O POPEŁNIENIE WYKROCZENIA** (art. 54 § 5 k.p.w.) oraz **OSOBA, CO DO KTÓREJ ISTNIEJE UZASADNIONA PODSTAWA DO SPORZĄDZENIA PRZECIWKO NIEJ WNIOSKU O UKARANIE** (art. 54 § 6 k.p.w.).

Co prawda, co do tej ostatniej kwestii istniał, i nadal istnieje, spór w doktrynie, odnośnie tego, czy za podejrzanego można uznać również **OSOBĘ, CO DO KTÓREJ ...** (PRZYKŁAD → dr Tomasz Pączek **stwierdził, że instytucja podejrzanego o popełnienie wykroczenia może występować w dwóch postaciach: „w tej z art. 54 § 5 k.p.w., gdzie jeszcze nie istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie i zbierane są przeciw tej osobie dowody i tej z art. 54 § 6 k.p.w., gdzie istnieje już uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie. (...) Tylko dlatego ustawodawca tego wyraźnie nie zaznaczył, formułując art. 54 § 6 k.p.w., który mógłby brzmieć: «Należy niezwłocznie przesłuchać osobę podejrzaną o popełnienie wykroczenia, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie (...)».** Pytanie to pozostaje otwarte”⁹. Niemniej w wywodzie tym przyznał, że **instytucja podejrzanego o popełnienie wykroczenia może występować w dwóch postaciach.**

⁸<https://kancelariampf.pl/2024/04/05/roznice-miedzy-podejrzanym-oskarzonym-i-obwinionym-oraz-ich-prawa-i-obowiazki/>

⁹T. Pączek; Pozycja prawna osoby podejrzaney o popełnienie wykroczenia w procesowym prawie wykroczeń, „Policja” 2005, nr 3, s. 46.

Na potwierdzenie tego stanowiska można przywołać treść „Informacji prawnej o wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 czerwca 2014 r. (K 19/11) dotyczącym ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia” Biura Legislacyjnego Kancelarii Senatu: „O statusie obwinionego przesądza moment skierowania do sądu wniosku o ukaranie w sprawie o wykroczenie (art. 20 § 1 k.p.s.w.), natomiast w fazie poprzedzającej wniesienie wniosku o ukaranie przeprowadza się czynności wyjaśniające, w których może brać udział także **osoba podejrzana o popełnienie wykroczenia**. W szczególności osoba ta może zostać poddana oględzinom zewnętrznym ciała (...) (art. 54 § 5 k.p.w.). **Osoba, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie**, powinna zostać **także** przesłuchana. Przesłuchanie zaczyna się od powiadomienia jej o treści zarzutu wpisanego do protokołu przesłuchania. Stosownie do treści art. 54 § 6 k.p.w., podejrzany o popełnienie wykroczenia może wówczas odmówić złożenia wyjaśnień oraz zgłosić wnioski dowodowe”.¹⁰ Jak można zauważyć, również Biuro Legislacyjne Kancelarii Senatu na potrzeby analizy poszczególnych czynności postępowania wykroczeniowego używa zamiennie pojęcia „PODEJRZANY I OSOBA, CO DO KTÓREJ ISTNIEJE UZASADNIONA PODSTAWA ...

W jednej z prac doktorskich z zakresu nauk prawa, autorka napisała: „**Osoba, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie**, wskazana w art. 54 § 6 k.p.w., **jest nie tylko podmiotem, który podejrzewa się o popełnienie wykroczenia**, ale w stosunku do niej istnieje coś więcej, niż uzasadnione przypuszczenie, że jest sprawcą wykroczenia”.¹¹

Stąd, mając na uwadze powyższe, PRAWO DO ODMOWY SKŁADANIA ZEZNANÍ w postępowaniu w sprawach o wykroczenia przysługuje OSOBIE NAJBLIŻSZEJ DLA OBWINIONEGO, lub **dla podejrzanego o popełnienie wykroczenia**, lub **dla osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie**.

ODMOWA UDZIELENIA ODPOWIEDZI

Świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Może żądać, aby przesłuchano go na rozprawie z wyłączeniem

¹⁰ Biuro Legislacyjne Kancelarii Senatu, Informacja nr BL–112–188–TK/14, z 5 września 2014 r., s. 2

¹¹ Iwona Bień-Węglowska, Pojęcie „podejrzany” w ramach czynności wyjaśniających w trybie art. 54 § 1 w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia, Roczniki Nauk Prawnych, Tom XVIII, numer 2- 2008, s. 151

jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę jego lub osobę dla niego najbliższą (art. 183 § 1 i 2 k.p.k.).

ZWOLNIENIE OD ZEZNANIA

Można zwolnić od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytania osobę (jeżeli osoba taka wnosi o zwolnienie) **pozostającą w szczególnie bliskim stosunku osobistym z obwinionym, lub z osobą, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie** (art. 185 k.p.k.). Osoby takie to rodzina dalsza poza wymienioną w art. 47 § 3 k.w., a nadto zwolnienie to może dotyczyć np. długoletnich przyjaźni, narzeczonych, jeśli nie pozostają we wspólnym pożyciu, kochanków i innych bliskich relacji.

NIETRZEŻWY LUB ODURZONY ŚWIADEK

Policjant może odstąpić od przesłuchania świadka lub osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, albo przerwać czynność, gdy w wyniku obserwacji jego zachowania, a także sposobu wypowiedzi, poweźmie podejrzenie, że jest on pod wpływem alkoholu, pod wpływem środka odurzającego lub substancji psychotropowej albo innego podobnie działającego środka, utrudniającego lub uniemożliwiającego właściwy kontakt werbalny z przesłuchiwanym. Przyczynę przerwania czynności dokumentuje się w protokole przesłuchania lub w notatce urzędowej, jeśli do przesłuchania nie doszło.

PRZESŁUCHANIE OSÓB ZOBOWIĄZANYCH DO ZACHOWANIA TAJEMNICY

Osoby zobowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności "**tajne**" lub "**ściśle tajne**" mogą być przesłuchane co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, tylko po zwolnieniu tych osób od obowiązku zachowania tajemnicy przez uprawniony organ przełożony. W przypadku klauzuli tajności „**zastrzeżone**” lub „**poufne**” lub **tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji**, mogą odmówić zeznań co do

okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy, jeżeli ustawy szczególne nie stanowią inaczej.

Tajemnicę związaną z wykonywaniem zawodu lub funkcji stanowią wiadomości, które zostały uzyskane w związku z wykonywanym zawodem lub pełnioną funkcją. W przedmiocie zwolnienia z tajemnic informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” i „poufne” oraz tajemnicy zawodowej lub funkcyjnej sąd wydaje postanowienie. Sąd może zwolnić wymienione osoby również na wniosek uprawnionego organu w toku czynności wyjaśniających (a więc np. przez Policję).¹²

DYREKTYWY PRZESŁUCHANIA ŚWIADKA

Świadka **należy przesłuchać zwłaszcza** wtedy, gdy:

- 1) nie będzie możliwe jego przesłuchanie przed sądem;
- 2) istnieje wątpliwość, czy wykroczenie zostało popełnione albo czy osoba podejrzewana dopuściła się zarzucanego jej czynu;
- 3) sprawca wykroczenia nie jest znany;
- 4) zachodzi potrzeba wyjaśnienia okoliczności istotnych dla danej sprawy.

W innych wypadkach przesłuchanie świadków nie jest konieczne, a czynności wyjaśniające można ograniczyć do sporządzenia notatki urzędowej z rozpytania świadków oraz ustalenia ich danych osobowych wraz z adresami, w celu dołączenia ich do wniosku o ukaranie.

Świadka należy przesłuchiwać, w miarę możliwości, **niezwłocznie po uzyskaniu informacji o popełnieniu wykroczenia** lub jego ujawnieniu - jeśli jest to niemożliwe lub niewskazane, wówczas świadka należy wezwać w celu przesłuchania do jednostki Policji właściwej z uwagi na miejsce popełnienia wykroczenia. Świadka **można przesłuchać w miejscu jego pobytu**, jeżeli nie może stawić się na wezwanie z powodu choroby, kalectwa lub innej niedającej się pokonać przeszkody. Jeżeli świadek mieszka (przebywa) poza miejscowością, w której znajduje się siedziba jednostki Policji prowadzącej czynności

¹²Dariusz Świecki; *Metodyka pracy sędziego w sprawach o wykroczenia*, Wolters Kluwer 2012, dostęp poprzez serwis LEX 26 maja 2025 r.

wyjaśniające, należy o jego przesłuchanie zwrócić się do jednostki Policji, na której terenie działania świadek zamieszkuje (przebywa).

DYREKTYWY PRZESŁUCHANIA ŚWIADKA MAŁOLETNIEGO

Małoletniego do ukończenia 15 roku życia w charakterze świadka powinno się, w miarę możliwości, gdy dobro postępowania nie stoi temu na przeszkodzie, przesłuchiwać w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna. **Świadka w wieku od 13 do 17 roku** życia należy pouczyć o możliwości zastosowania środków przewidzianych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy (art. 233 § 1 k.k.) i za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu (art. 233 § 1a k.k.) przed sądem rodzinnym za składanie fałszywych zeznań, a **świadka do 13 roku** życia o obowiązku mówienia prawdy i jej niezatajania.

JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO PRZESŁUCHANIA?

Policjant wykonując zaplanowane przesłuchanie świadka **powinien każdorazowo odpowiednio się przygotować**, aby czynność ta nie wymagała powtórzenia, w szczególności:

- zapoznać się z opisem zaistniałego zdarzenia, dotychczas posiadanym materiałem dowodowym i informacjami,
- sformułować pytania, jakie zamierza zadać świadkowi.

ŚWIADEK Z IMMUNITETEM

Do składania zeznań w charakterze świadka nie są zobowiązani szefowie przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych, osoby należące do personelu dyplomatycznego, personelu administracyjnego lub technicznego tych przedstawicielstw, członkowie rodziny wymienionych osób pozostający z nimi we wspólnocie domowej oraz inne **osoby korzystające z immunitetu dyplomatycznego**, chyba że wyrażą na to zgodę. To samo dotyczy **osób korzystających z immunitetu konsularnego**, jeżeli okoliczności, których zeznania będą dotyczyły są związane z wykonywaniem przez te osoby funkcji urzędowych. Kierowane do ww. osób wezwania nie mogą zawierać pouczenia o możliwości zastosowania środków przymusu, a w razie niezastosowania się tych osób do wezwania lub odmowy złożenia zeznań nie można tych środków stosować.

SZCZEGÓLNE FORMY PRZESŁUCHANIA

KONFRONTACJA (art. 172 k.p.k. w zw. z art. 39 § 2 k.p.w.)

W przypadku gdy pomiędzy zeznaniami świadków, wyjaśnieniami osób, które mogą podlegać ukaraniu, występują istotne sprzeczności, wówczas można przeprowadzić **konfrontację**. Polega ona na bezpośrednim i jednoczesnym przesłuchaniu dwóch osób, których zeznania lub wyjaśnienia są sprzeczne. **Protokół** konfrontacji powinien wskazywać sprzeczności oraz odzwierciedlać zadawane pytania i uzyskiwane odpowiedzi.

OKAZANIE (art. 173 k.p.k. w zw. z art. 39 § 2 k.p.w.)

W toku czynności wyjaśniających osobie przesłuchiwanej można okazać inną osobę, jej wizerunek lub rzecz w celu jej rozpoznania:

- okazanie powinno się przeprowadzać tak, by nie sugerować niczego osobie przesłuchiwanej; osoba przesłuchiwana nie powinna przed okazaniem zobaczyć osoby okazywanej, jej wizerunku lub rzeczy w sytuacji wskazującej na ich rolę lub znaczenie procesowe;
- w razie potrzeby okazanie można przeprowadzić również tak, aby wyłączyć możliwość rozpoznania osoby przesłuchiwanej przez osobę rozpoznawaną, okazywaną (podczas

okazania mogą być użyte w szczególności: sprzęt elektroniczny, wizjer, lustro obserwacyjne lub inny środek pozwalający na dokonanie okazania w sposób wykluczający ujawnienie osobom nieuprawnionym tożsamości osoby przesłuchiwanej);

- okazanie odbywa się w siedzibie jednostki Policji, choć w szczególnie uzasadnionych przypadkach można dokonać okazania poza siedzibą*, lub przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość (np. przez Internet);

*Dokonanie **okazania poza siedzibą organu**, np. na miejscu zdarzenia, powinno odbywać się zawsze wtedy, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, iż specyfika ukształtowania terenu, otoczenie, odległość, oświetlenie mogą wpłynąć na proces formowania się zeznań, a tym samym na wynik okazania. Przeprowadzenie okazania na miejscu zdarzenia pozwoli ponadto na weryfikację, czy okoliczności takie jak odległość, utrudnienia w spostrzeganiu (np. przeszkody terenowe) czy oświetlenie mogły mieć istotny wpływ na możliwość obserwacji przez świadka postrzeganych zdarzeń. Z zagadnieniem doboru odpowiedniego miejsca przeprowadzenia okazania wiąże się obowiązek zapewnienia przez dokonujących tę czynność takich warunków, aby osoba przesłuchiwana nie mogła zobaczyć przed okazaniem osoby okazywanej, jej wizerunku lub rzeczy w sytuacji wskazującej na ich rolę lub znaczenie procesowe. Konieczne byłoby przygotowanie odrębnego pomieszczenia, z osobnym wejściem i wyjściem, w którym rozpoznający mógłby oczekiwać na okazanie, unikając tym samym bezpośredniego kontaktu z okazywanym. W przypadku małoletniego pomieszczeniem takim mógłby być na przykład błękitny pokój przesłuchań. **Regułą jest prowadzenie okazania w postaci statycznej.** W uzasadnionych wypadkach należy umożliwić okazanie grupy osób rozpoznawanych w ruchu – w formie dynamicznej. Forma ta umożliwia zaprezentowanie rozpoznającemu tzw. portretu kinetycznego osób. Pozwala ona nie tylko na zapoznanie się ze sposobem poruszania się okazywanych osób, charakterystycznymi nawykami dostrzegalnymi w zachowaniu, lecz także z barwą głosu, sposobem mówienia czy dialektem.¹³

¹³ Magdalena Kornak; *Małoletni jako świadek w procesie karnym*, Oficyna 2009, dostęp do serwisu LEX 27 maja 2025 r.

- podczas okazania osoba okazywana powinna znajdować się w grupie obejmującej łącznie co najmniej 4 osoby;
- pomieszczenie powinno spełniać warunki umożliwiające osobie przesłuchiwanej dokładne przyjrzenie się osobie okazywanej, jej wizerunkowi lub rzeczy, w szczególności posiadać właściwe oświetlenie;
- dokonuje się tylu okazań osób, ich wizerunków lub rzeczy, ile jest osób okazywanych lub przesłuchiwanych; należy zapewnić takie warunki, aby osoba przesłuchiwana, która brała udział w okazaniu, nie kontaktowała się z osobami przesłuchiwanymi, które nie brały jeszcze udziału w tej czynności;
- osoby przybrane do osoby okazywanej powinny być w zbliżonym wieku oraz mieć podobny do niej wzrost, tuzę, ubiór i inne cechy charakterystyczne; wśród nich, nie mogą znajdować się funkcjonariusze organu dokonującego okazania ani osoby znane osobie przesłuchiwanej;
- powinno się dążyć do zapewnienia, aby wygląd osoby okazywanej nie różnił się podczas okazania od jej wyglądu podczas zdarzenia stanowiącego przedmiot postępowania; jeżeli wygląd osoby okazywanej podczas okazania różni się od jej wyglądu podczas zdarzenia stanowiącego przedmiot postępowania, zamieszcza się o tym stosowną wzmiankę w protokole czynności;
- podczas okazania osoba okazywana wybiera według swego uznania miejsce w grupie osób przybranych;
- w uzasadnionych przypadkach należy zapewnić warunki do zapoznania się przez osobę przesłuchiwaną ze znakami szczególnymi osoby okazywanej, w szczególności bliznami i tatuażami;
- w uzasadnionych przypadkach osoby mogą być okazywane w ruchu;
- okazanie wizerunku osoby może zostać dokonane również poprzez okazanie osobie przesłuchiwanej zbioru wizerunków; przez wizerunek osoby rozumie się również zapis audiowizualny na taśmie wideofonicznej lub innym nośniku; dokonując okazania wizerunku osoby powinno się zapewnić, aby wizerunek ten znajdował się wśród wizerunków innych osób w zbliżonym wieku, podobnym wzroście, tuszy, ubiorze i podobnych innych cechach charakterystycznych (fotografię osoby okazuje się w zestawie zdjęć innych osób podobnych, przy czym – w miarę możliwości – powinna ona pochodzić z najbliższego okresu, w którym rozpoznający widział osobę okazywaną mu z fotografii; przy doborze fotografii należy także kierować się zasadą, że fotografie barwne okazuje się z barwnymi, a czarno-białe z czarno-białymi);

- podczas okazania rzeczy powinna być ona, w miarę możliwości, umieszczona wśród innych rzeczy tego samego rodzaju; można użyć sprzęt elektroniczny lub inny środek umożliwiający rozpoznanie rzeczy mimo braku bezpośredniego kontaktu osoby przesłuchiwanej z okazywaną jej rzeczą.¹⁴

Kiedy w szczególności należy dokonać okazania wizerunku osoby?
1) gdy osoba podejrzana o popełnienie wykroczenia ukrywa się, przebywa za granicą, w odległym miejscu lub jest obłożnie chora, albo nie jest znana, ale można przypuszczać, że jej zdjęcie zostało uzyskane w ramach realizacji zadań ustawowych Policji, w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości,
2) gdy okazanie jawne byłoby przedwczesne lub niepożądane, zaś okazanie dyskretne łączyłoby się z nadmiernymi trudnościami lub byłoby niemożliwe,
3) osoba podlegająca rozpoznaniu zaginęła lub nie żyje.

Z czynności okazania sporządza się protokół. Przebieg czynności można również utrwalić za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk. Okazanie fotografii osób przybranych innych niż uzyskanych w ramach realizacji zadań ustawowych Policji, w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, wymaga ich pisemnej zgody, którą dołącza się do materiałów czynności wyjaśniających.

TABLICA POGLĄDOWA

Przed okazaniem fotografii policjant sporządza tablicę poglądową poprzez trwałe połączenie zdjęcia z podłożem tablicy, a także:

- numeruje zdjęcia;
- na prawych dolnych rogach zdjęć odciska pieczęć obejmującą także podłoże (chyba że tablicę sporządza się za pomocą technik komputerowych, wówczas ten wymóg nie jest konieczny);

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie warunków technicznych przeprowadzenia okazania, Dz.U. 2003, nr 104, poz. 981.

- oznacza tablicę danymi identyfikującymi czynności wyjaśniające, w związku z którymi została sporządzona, a także danymi wskazującymi na to kto ją sporządził;
- jeżeli w czynnościach wyjaśniających sporządzono kilka tablic, nadaje im kolejne numery porządkowe;
- na odwrocie tablicy umieszcza wykaz osób, których zdjęcia okazano, nie udostępniając go rozpoznającemu.

Tablicę można opisać na odwrocie. W przypadku, gdy policjant okazuje tablice z fotografiami, powinien uczynić o tym wzmiankę w protokole okazania, z podaniem numerów odpowiadających zdjęciom i nazwiskom osób rozpoznanych, z podaniem nazwiska osoby rozpoznanej i numeru odpowiadającego fotografii tej osoby. Tablica jest załącznikiem do protokołu.

PRZESŁUCHANIE PRAWDOPODOBNEGO SPRAWCY

Przed przesłuchaniem osoby, co do której istnieje uzasadniona **podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie**, należy w miarę potrzeby i możliwości zebrać o niej informacje dotyczące w szczególności: stosunków rodzinnych i majątkowych, dotychczasowego trybu życia, a także informacje co do pobytu w miejscu, w którym popełniono wykroczenie oraz dokonać jej sprawdzenia w KSIP.

W przypadku odstąpienia od przesłuchania z powodu wystąpienia znacznych trudności, osobę tę należy pouczyć o obowiązku wskazania adresu do doręczeń w kraju lub innym kraju członkowskim Unii Europejskiej oraz o skutkach prawnych niewykonania tego obowiązku, a także o przysługującym jej prawie do nadesłania wyjaśnienia dotyczącego zdarzenia (**w terminie 7 dni od odstąpienia od przesłuchania**). W notatce urzędowej zamieszcza się wzmiankę o pouczeniu oraz o treści ewentualnego oświadczenia tej osoby. Zasady te nie mają zastosowania w przypadku zaistnienia przesłanek uruchomienia postępowania przyspieszonego (przesłanki postępowania przyspieszonego poniżej w rozdziale 7 „Postępowania szczególne”).

Osoba, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, **nie może być doprowadzona do jednostki Policji** celem przesłuchania w przypadku braku przesłanek do jej zatrzymania (przesłanki zatrzymania – patrz: rozdział 1. „Ujawnienie wykroczenia”, 1.1. Pierwsze czynności).

W przypadku, **gdy miejsce pobytu osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia nie jest znane**, organ Policji prowadzący czynności wyjaśniające lub osoba upoważniona przez ten organ, zwraca się z prośbą o ustalenie tego miejsca do jednostki Policji, na terenie której, zgodnie z posiadanymi informacjami, osoba podejrzana o popełnienie wykroczenia może przebywać.

Wobec osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia można dokonać (art. 74 § 3 i 3a i art. 308 § 1 k.p.k. w zw. z art. 54 § 5 k.p.w.):

- oględzin zewnętrznych ciała oraz innych badań niepołączonych z naruszeniem integralności ciała; w szczególności wolno także pobrać od osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia odciski placów, fotografować go oraz okazać w celach rozpoznawczych innym osobom;
- pobrać krew, włosy, wymaz ze śluzówki policzków lub inne wydzieliny organizmu (pod warunkiem, że czynności te dokonywane są przez uprawnionego do tego pracownika służby zdrowia z zachowaniem wskazań wiedzy lekarskiej i nie zagrażają zdrowiu osoby podejrzanej; wymaz ze śluzówki policzków może pobrać policjant jeżeli jest to nieodzowne i nie zachodzi obawa, że zagrażałoby to zdrowiu tej osoby lub innych osób);
- w razie odmowy poddania się tym obowiązkom, osobę podejrzaną można zatrzymać i przymusowo doprowadzić, a także stosować wobec niej siłę fizyczną lub środki techniczne służące obezwładnieniu, w zakresie niezbędnym do wykonania danej czynności;
- w wypadkach niecierpiących zwłoki, w granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów wykroczenia przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, można w stosunku do osoby podejrzanej, oprócz ww. czynności, przeprowadzić w niezbędnym zakresie inne czynności procesowe, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu.

Gdy zgromadzone dowody i złożone podczas przesłuchania wyjaśnienia oraz okoliczności popełnienia wykroczenia nie budzą wątpliwości, można poinformować obwinionego o możliwości skazania go bez przeprowadzania rozprawy. Obwiniony musi się zgodzić na takie zakończenie postępowania, a jego zgoda powinna obejmować zgodę na wymierzenie określonej kary i określonej wysokości, lub środka karnego, albo na odstąpienie od wymierzenia kary lub środka karnego.

5.2. Przeszukanie, odebranie, zatrzymanie rzeczy.

PRZESZUKANIE, ZATRZYMANIE RZECZY

W toku czynności wyjaśniających można dokonać przeszukania pomieszczeń lub innych miejsc. W celu znalezienia i zatrzymania przedmiotów podlegających oględzinom lub mogących stanowić dowód rzeczowy, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że przedmioty te lub dowody tam się znajdują (reguły te mają zastosowanie również do przeszukania osoby, jej odzieży lub podręcznych przedmiotów (art. 44 k.p.w.) – jednak z uwzględnieniem zasad i granic określonych w art. 227 k.p.k.*).

Art. 227 k.p.k. „Przeszukanie lub zatrzymanie rzeczy powinno być dokonane zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru, oraz w granicach niezbędnych dla osiągnięcia celu tych czynności przy zachowaniu należytej staranności, w poszanowaniu prywatności i godności osób, których ta czynność dotyczy oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości”.

Przeszukanie następuje na mocy postanowienia prokuratora lub sądu. Jednak w wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli postanowienie nie mogło być uprzednio wydane, **można przeprowadzić przeszukanie bez takiego postanowienia**, a organ dokonujący tej czynności zobowiązany jest wówczas zwrócić się niezwłocznie (**nie później niż w ciągu 7 dni od dokonania czynności**) do właściwego miejscowo sądu lub prokuratora o zatwierdzenie odpowiednio przeszukania lub zatrzymania rzeczy. Na żądanie osoby, u której dokonano przeszukania, doręcza się jej postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia przeszukania. O prawie wystąpienia z takim żądaniem należy ją pouczyć. Jeśli zatwierdzenie nie nastąpi w terminie 7 dni od dnia, w którym Policja wystąpiła o zatwierdzenie, należy niezwłocznie zwrócić zatrzymane rzeczy osobie uprawnionej, chyba że nastąpiło dobrowolne wydanie, a osoba ta nie złożyła wniosku o doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania.

Przy przeprowadzaniu przeszukania i zatrzymania przedmiotów stosuje się odpowiednio przepisy art. 217, 221-234 i 236 k.p.k. Policja ma prawo w wypadkach niecierpiących zwłoki żądać od osoby wydania rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegające zajęciu w celu zabezpieczenia kar majątkowych, środków karnych

o charakterze majątkowym, przypadku, środków kompensacyjnych albo roszczeń o naprawienie szkody.

W razie zatrzymania rzeczy, przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania należy po dokonaniu oględzin, sporządzeniu spisu i opisu, zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie - tak samo należy postąpić ze znalezionymi w czasie przeszukania przedmiotami mogącymi stanowić dowód innego przestępstwa, podlegającym przypadkowi lub których posiadanie jest zabronione; osobom zainteresowanym należy natychmiast wręczyć pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zatrzymane. Osoba, która rzecz wyda, ma prawo niezwłocznie złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania, o czym należy ją pouczyć; doręczenie powinno nastąpić **w terminie 14 dni od zatrzymania rzeczy**. W razie odmowy dobrowolnego wydania rzeczy można przeprowadzić jej odebranie.

ODEBRANIE RZECZY
W wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli postanowienie sądu lub prokuratora nie mogło zostać wydane, organ dokonujący odebrania rzeczy okazuje nakaz kierownika swojej jednostki lub legitymację służbową, a następnie zwraca się niezwłocznie do sądu lub prokuratora o zatwierdzenie odebrania. Postanowienie sądu lub prokuratora w przedmiocie zatwierdzenia należy doręczyć osobie, u której dokonano odebrania, w terminie 7 dni od daty czynności na zgłoszone do protokołu żądanie tej osoby. O prawie zgłoszenia żądania należy ją pouczyć.
<u>Protokół odebrania rzeczy</u>, oprócz standardowych elementów protokołu, jak: 1) oznaczenie czynności, jej czasu i miejsca oraz osób w niej uczestniczących; 2) przebieg czynności oraz oświadczenia i wnioski jej uczestników; 3) wydane w toku czynności postanowienia i zarządzenia, a jeżeli postanowienie lub zarządzenie sporządzono osobno, wzmiankę o jego wydaniu; - a także informacji nt. miejsca zamieszkania i miejsca pracy, a także numeru telefonu, telefaksu, adresu poczty elektronicznej uczestników czynności, umieszczanych w załączniku do protokołu, który przechowuje się w załączniku adresowym do akt sprawy, do wiadomości organu prowadzącego postępowanie – powinien zawierać oznaczenie sprawy, z którą odebranie rzeczy ma związek oraz podanie dokładnej godziny rozpoczęcia i zakończenia czynności, dokładną listę odebranych rzeczy i w miarę potrzeby ich opis, a nadto wskazanie polecenia sądu lub prokuratora. Jeżeli polecenie nie zostało uprzednio wydane, zamieszcza się w protokole wzmiankę o poinformowaniu osoby, u której czynność przeprowadzono, że na jej wniosek otrzyma postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia czynności.

GODZINY PRZESZUKANIA

Przeszukania zamieszkałych pomieszczeń można dokonać **w porze nocnej (między godziną 22:00 a godziną 6:00)** tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki;

- przeszukanie rozpoczęte za dnia można kontynuować mimo nastania pory nocnej;
- w porze nocnej można przeszukać lokale dostępne w tym czasie dla nieokreślonej liczby osób albo służące do przechowywania przedmiotów;
- przy rozpoczęciu przeszukania pomieszczenia lub miejsca zamkniętego, należącego do **instytucji państwowej lub samorządowej**, należy o zamierzonym przeszukaniu zawiadomić kierownika tej instytucji lub jego zastępcę albo organ nadrzędny i dopuścić ich do udziału w czynności;
- przeszukanie pomieszczenia zajętego przez **wojsko** może nastąpić jedynie w obecności dowódcy lub osoby przez niego wyznaczonej.

SPOSÓB PRZEPROWADZENIA PRZESZUKANIA

Przeszukania osoby i odzieży na niej należy dokonywać w miarę możliwości za pośrednictwem osoby tej samej płci. Osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, należy przed rozpoczęciem czynności zawiadomić o jej celu i wezwać do wydania poszukiwanych przedmiotów. **Podczas przeszukania**, oprócz osoby, u której ma nastąpić przeszukanie, ma prawo być obecna również osoba przybrana przez prowadzącego czynność; ponadto może być obecna osoba wskazana przez tego, u kogo dokonuje się przeszukania, jeżeli nie uniemożliwia to przeszukania albo nie utrudnia go w istotny sposób. Jeżeli przy przeszukaniu nie ma na miejscu gospodarza lokalu, należy do przeszukania przywołać przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

Przeszukanie lub zatrzymanie rzeczy powinno być dokonane zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru oraz w granicach niezbędnych dla osiągnięcia celu tych czynności przy zachowaniu należytej staranności, w poszanowaniu prywatności i godności

osób, których ta czynność dotyczy oraz **bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości**.

CO ZE ZNALEZIONYMI RZECZAMI?

Przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania należy po dokonaniu oględzin, sporządzeniu spisu i opisu, zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie (tak samo należy postąpić ze znalezionymi w czasie przeszukania przedmiotami mogącymi stanowić dowód innego przestępstwa, podlegającym przepadkowi lub których posiadanie jest zabronione).

- osobom zainteresowanym należy natychmiast wręczyć **pokwitowanie** stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zatrzymane;
- protokół zatrzymania rzeczy powinien zawierać te same elementy co protokół odebrania rzeczy (tabela powyżej);
- należy również zwrócić osobie uprawnionej zatrzymane rzeczy niezwłocznie po stwierdzeniu ich zbędności dla postępowania; jeżeli **wyniknie spór** co do własności rzeczy, a nie ma dostatecznych danych do niezwłocznego rozstrzygnięcia, odsyła się osoby zainteresowane **na drogę procesu cywilnego**;
- **rzeczy**, których posiadanie jest **zabronione**, przekazuje się właściwemu urzędowi lub instytucji; jeżeli mają wartość naukową, artystyczną lub historyczną, na wniosek lub za zgodą muzeum, **można je przekazać temu muzeum**;
- jeżeli powstaje wątpliwość, komu należy wydać zatrzymaną rzecz, składa się ją **do depozytu sądowego albo oddaje osobie godnej zaufania** aż do wyjaśnienia uprawnienia do odbioru;
- przedmioty o wartości naukowej, artystycznej lub historycznej oddaje się na przechowanie muzeum lub innej właściwej instytucji.

SPRZEDAŻ RZECZY

Zgodnie z treścią art. 232 k.p.k. „Przedmioty ulegające szybkiemu zniszczeniu lub takie, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałoby znaczne obniżenie wartości rzeczy, można sprzedać według trybu określonego dla właściwych organów postępowania wykonawczego. Postanowienie w przedmiocie sprzedaży w postępowaniu przygotowawczym może wydać prokurator, a w postępowaniu sądowym sąd lub referendarz sądowy.” Uzyskaną kwotę pieniężną przekazuje się do depozytu sądowego. O czasie i warunkach sprzedaży należy w miarę możliwości zawiadomić oskarżonego lub inne osoby, których przedmioty dotyczą.

PRZEDMIOTY NIEBEZPIECZNE

Przedmioty i substancje stwarzające niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia, a w szczególności broń, amunicję, materiały wybuchowe lub łatwopalne, materiały radioaktywne, substancje trujące, duszące lub parzące, środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursory kategorii 1 (substancje chemiczne, takie jak kwasy, czy glicydany metylu), a także wyroby tytoniowe i napoje alkoholowe, przechowuje się w miejscu i w sposób zapewniający ich należyte zabezpieczenie.

Przedmioty i substancje stwarzające bezpośrednie niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia przez możliwość eksplozji materiałów wybuchowych lub łatwopalnych, innego gwałtownego wyzwolenia energii, rozprzestrzeniania się substancji trujących, duszących lub parzących, wyzwolenia energii jądrowej lub promieniowania jonizującego albo których przechowywanie w niezmienionym stanie nie jest możliwe, **można zniszczyć** przed wydaniem postanowienia sądu. **W stanie zagrożenia epidemicznego** lub stanie epidemii zajęte przedmioty mające znaczenie dla zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego, można nieodpłatnie przekazać podmiotom leczniczym, Państwowej Straży Pożarnej, Siłom Zbrojnym Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Straży Granicznej oraz instytucjom państwowym i samorządowym.

PRZESZUKANIE URZĄDZEŃ ZAWIERAJĄCYCH DANE INFORMATYCZNE

Przywołane wyżej regulacje mają odpowiednie **zastosowanie do dysponenta i użytkownika urządzenia zawierającego dane informatyczne** lub systemu informatycznego, w zakresie danych przechowywanych w tym urządzeniu lub systemie albo na nośniku znajdującym się w jego dyspozycji lub użytkowaniu, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną.*

*Przez **pojęcie dysponenta** należy rozumieć osobę upoważnioną do rozporządzania systemem, mającą go do dyspozycji, rozporządzającą nim według swojego uznania, np. administratora sieci.

Przez **pojęcie użytkownika** natomiast rozumie się osobę używającą systemu, korzystającą z niego, eksploatującą go, czerpiącą jakieś korzyści z cudzego systemu, np. każdego użytkownika komputera, posiadacza konta poczty elektronicznej.

W razie żądania wydania danych powinny być one w zasięgu określonej osoby, natomiast nie muszą znajdować się w miejscu jej przebywania (np. domu, miejscu pracy), byleby tylko osoba ta w sposób legalny mogła spowodować ich przesłanie, skopiowanie, edycję itp. Dane te nie muszą także znajdować się na terytorium Polski, mogą to być np. dane przechowywane w skrzynce pocztowej znajdującej się na serwerze zagranicznym.

W piśmiennictwie wskazuje się, że przechowywane w systemie informatycznym pliki mogą w zależności od okoliczności i możliwości technicznych zostać zatrzymane wraz z nośnikiem, względnie bez nośnika, albo skopiowane. W celu ich odnalezienia można przeprowadzić przeszukanie systemu informatycznego, jego części, urządzenia lub nośnika zawierającego dane.

PRZESZUKANIE W PRAKTYCE

Przeszukanie pomieszczeń i innych miejsc, o ile nie musi być dokonane niezwłocznie, powinno być uprzednio przygotowane. W tym celu: należy w szczególności:

- 1) dokonać rozpoznania, jakiego rodzaju pomieszczenia lub miejsca trzeba będzie poddać przeszukaniu, ich rozkład, usytuowanie, liczba itp.;
- 2) ustalić, w jakiej porze dnia przebywa w pomieszczeniu lub miejscu jego właściciel, posiadacz, dysponent;

- 3) zapoznać wyznaczonych policjantów z celem przeszukania, rodzajem pomieszczeń, wyznaczyć dla każdego zadania oraz wyznaczyć kierownika grupy;
- 4) zabezpieczyć odpowiednie siły i środki do dokonania przeszukania.

Policjant kierujący przeszukaniem powinien najpierw zażądać od osoby, której czynność dotyczy, dobrowolnego wydania rzeczy, dla odnalezienia których zarządzono przeszukanie. Gdy wszystkie żądane rzeczy zostały dobrowolnie wydane i nie zachodzi podejrzenie, że w pomieszczeniu mogą znajdować się inne rzeczy mogące stanowić dowód wykroczenia, pochodzące z wykroczenia lub których posiadanie jest zabronione, **należy odstąpić od przeszukania**. Zatrzymanie rzeczy dokumentuje się **w protokole przeszukania**. Ponadto sporządza się w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach pokwitowanie wydanych (odebranych) rzeczy, zawierające ich dokładny opis. Protokół i pierwszy egzemplarz pokwitowania dołącza się do materiałów czynności wyjaśniających, a drugi egzemplarz pokwitowania przekazuje się osobie, u której przeprowadzono zatrzymanie (odebranie) rzeczy.

Jeżeli podczas czynności osoba, u której dokonano zatrzymania rzeczy lub u której przeprowadza się przeszukanie oświadczy, że wydane lub znalezione przy przeszukaniu pismo lub inny dokument **zawiera informacje niejawne lub wiadomości objęte tajemnicą** zawodową lub inną tajemnicą prawnie chronioną albo ma charakter osobisty, należy przekazać niezwłocznie pismo lub inny dokument, bez jego odczytania, prokuratorowi lub sądowi w opieczętowanym opakowaniu.

Jeżeli obrońca lub inna osoba, od której żąda się wydania rzeczy lub u której dokonuje się przeszukania, oświadczy, że wydane lub znalezione w toku przeszukania pisma lub inne dokumenty obejmują okoliczności związane z wykonywaniem funkcji obrońcy, wówczas należy pozostawić te dokumenty wymienionej osobie bez zapoznawania się z ich treścią lub wyglądem. Jeżeli jednak oświadczenie osoby niebędącej obrońcą budzi wątpliwości, należy przekazać te dokumenty sądowi, z zachowaniem rygorów określonych w akapicie wyżej, który po zapoznaniu się z dokumentami zwraca je w całości lub w części, osobie, od której je zabrano, albo wydaje postanowienie o ich zatrzymaniu dla celów postępowania.

W stosunku do rzeczy stanowiącej lub zawierającej informację niejawną należy stosować tryb postępowania wskazany w **Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 września 2017 r. w sprawie sposobu postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania w tajemnicy** informacji niejawnych albo zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji (Dz.U. 2017 r., poz. 1733).

5.3. Zasięganie opinii.

Jeżeli wymagane są wiadomości specjalne dla wyjaśnienia okoliczności istotnych dla danej sprawy, wówczas można zasięgnąć opinii. Gdy w trakcie wykonywania czynności wyjaśniających Policji poweźmie się uzasadnioną wątpliwość co do stanu zdrowia psychicznego uzyskane informacje przekazuje się prokuratorowi lub sądowi właściwemu miejscowo do prowadzenia postępowania w sprawach o wykroczenia w celu podjęcia decyzji co do powołania biegłych psychiatrów.

Postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego sporządzone przez policjanta prowadzącego czynności wyjaśniające i zatwierdzone przez kierownika jednostki, powinno zawierać:

- imię, nazwisko i specjalność biegłego lub biegłych, a w wypadku opinii instytucji, w razie potrzeby specjalność i kwalifikacje osób, które powinny wziąć udział w przeprowadzeniu ekspertyzy;
- przedmiot i zakres badań ze sformułowaniem w miarę potrzeby pytań szczegółowych, dokładny opis materiału kierowanego do badań;
- termin dostarczenia opinii.

Jeżeli opinia jest niepełna lub niejasno sformułowana, należy wystąpić o jej uzupełnienie we wskazanym zakresie lub przesłuchać na tę okoliczność w charakterze biegłego osobę, która sporządziła opinię. Jeżeli uzupełnienie opinii nie wyjaśnia wątpliwości i budzi ona nadal zastrzeżenia, należy zwrócić się o wydanie następnej opinii do innego urzędu, instytutu, zakładu specjalistycznego lub biegłego. Postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego albo instytucji naukowej lub specjalistycznej nie doręcza się osobie podejrzanej ani pokrzywdzonemu.

Złożone wobec biegłego albo wobec lekarza udzielającego pomocy medycznej oświadczenia osoby, dotyczące zarzucanego jej czynu, nie mogą stanowić dowodu. Stosowanie w czasie badania przez biegłego środków technicznych mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji organizmu badanej osoby możliwe jest wyłącznie za jej zgodą.

Rozdział 6

DOZWOLONE ŚRODKI PRZYMUSU

ZATRZYMANIE

W sytuacji ujęcia osoby na gorącym uczynku popełnienia wykroczenia lub bezpośrednio potem, jeżeli zachodzą podstawy do zastosowania wobec niej postępowania przyspieszonego¹⁵, i gdy nie można ustalić jej tożsamości, **policjant może taką osobę zatrzymać**. Policjant zobowiązany jest wówczas **niezwłocznie sporządzić protokół zatrzymania** oraz pouczyć osobę zatrzymaną o przysługujących jej uprawnieniach, w tym o możliwości wniesienia zażalenia na zatrzymanie do sądu.

Czas zatrzymania osoby liczy się od chwili jej ujęcia przez policjanta. W przypadku tzw. ujęcia obywatelskiego do czasu zatrzymania nie wlicza się okresu od chwili ujęcia sprawcy do momentu przejęcia go przez policjanta. Odmowa przejęcia przez policjanta osoby ujętej w trybie tzw. ujęcia obywatelskiego powinna być, w razie potrzeby, połączona z poleceniem zwolnienia tej osoby, które policjant powinien wyegzekwować.

ZAJĘCIE PRZEDMIOTU

W razie ujawnienia lub powzięcia wiadomości o popełnieniu wykroczenia zagrożonego przepadkiem przedmiotów, można dokonać **tymczasowego zajęcia tych przedmiotów**, jeśli jest ono niezbędne dla zabezpieczenia wykonania tego przepadku. Przedmioty tymczasowo zajęte należy zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania, z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia ich na każde żądanie organu prowadzącego czynności. Tak samo należy postąpić ze znalezionymi w czasie przeszukania przedmiotami mogącymi stanowić **dowód innego wykroczenia**, podlegającym przepadkowi lub których posiadanie jest zabronione.

¹⁵ Trybunał Konstytucyjny przywołany na wstępie wyrokiem z dnia 8 stycznia 2019 r., sygn. akt SK 6/16 (Dz. U. 2019.76), uznał art. 45 § 1 pkt 1 k.p.w. w zakresie, w jakim dopuszcza zatrzymanie osoby przebywającej jedynie czasowo na terytorium Polski, której tożsamość została ustalona, a której zarzuca się popełnienie wykroczenia zagrożonego wyłącznie grzywną, za niezgodny art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Z czynności zajęcia przedmiotów **sporządza się protokół**. Kopię protokołu przekazuje się osobie, której mienie tymczasowo zajęto, jako pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zajęte. O dokonaniu tymczasowego zajęcia przedmiotu należy niezwłocznie powiadomić sąd właściwy do rozpoznania sprawy, który w ciągu 7 dni od daty zajęcia wydaje postanowienie o zabezpieczeniu albo rozstrzygnięcie orzekające przepadek. Postanowienie sądu doręcza się niezwłocznie osobie, u której dokonano zajęcia. W przypadku niewydania przez sąd w tym terminie wymienionego postanowienia albo rozstrzygnięcia, tymczasowe zajęcie upada, a zajęte przedmioty należy niezwłocznie zwrócić osobie uprawnionej.

ZŁOŻENIE DO DEPOZYTU

Zajęte w ww. trybie, będące w obiegu, **polskie i zagraniczne znaki pieniężne**, wpłaca się na konto sum depozytowych sądu właściwego dla rozpoznania sprawy. Przedmioty wartościowe mogące stanowić dowód rzeczowy: złoto i monety złote, platynę, srebro i monety srebrne, wyroby użytkowe ze złota, platyny lub srebra, kamienie szlachetne i półszlachetne, perły naturalne i hodowlane, korale, bursztyny, zagraniczne znaki pieniężne, zagraniczne i krajowe papiery wartościowe oraz polskie znaki pieniężne noszące ślady wykroczenia lub jego sprawcy – przekazuje się na przechowanie, jako depozyt prawidłowy do banku. Przedmioty o wartości artystycznej lub historycznej oddaje się na przechowanie muzeum, archiwum, bibliotece lub innej właściwej instytucji.

Czynności związane z przekazaniem do depozytu bankowego dowodów rzeczowych lub oddaniem na przechowanie właściwej instytucji, wykonuje policjant prowadzący czynności wyjaśniające w sprawie.

Przed złożeniem depozytu wartościowego w banku lub oddaniem na przechowanie właściwej instytucji, przedmioty powinny być **oszacowane** przez biegłego - w miarę potrzeb należy sporządzić ich fotokopie lub fotografie. Czynności oszacowania i przekazania depozytu do banku lub instytucji należy wykonać niezwłocznie po uzyskaniu dowodu. Przedmioty wartościowe przekazywane do banku **należy zapakować** w sposób trwały, uniemożliwiający wyjęcie zawartości bez widocznego uszkodzenia opakowania, a opakowanie dodatkowo

zabezpieczyć pieczęciami. Sposób opakowania i zabezpieczenia depozytu należy dostosować do wymagań jednostki banku, w którym składany jest depozyt.

Na opakowaniu depozytu wpisuje się nazwę i adres składającego depozyt, rodzaj depozytu oraz numer deklaracji depozytowej. Należy również sporządzić w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach protokół zapakowania depozytu wartościowego, którego jeden egzemplarz umieszcza się wewnątrz opakowania depozytu, a drugi w materiałach czynności wyjaśniających. Składający depozyt obowiązany jest wypełnić deklarację depozytową **w czterech jednobrzmiących egzemplarzach**: dwa dla banku, jeden do umieszczenia wewnątrz opakowania, jeden do materiałów czynności wyjaśniających. Deklarację depozytową podpisuje upoważniony policjant, którego wzór podpisu znajduje się w banku. **Na dowód przyjęcia depozytu** jednostka banku wydaje składającemu dowód depozytowy, który przechowuje się w materiałach czynności wyjaśniających. **Wydanie depozytu** następuje za zwrotem dowodu depozytowego, na podstawie pisemnego polecenia wydania depozytu. Pisemne polecenie wydania depozytu podpisuje upoważniony policjant, którego wzór podpisu znajduje się w banku.

MATERIAŁY NIEBEZPIECZNE

Dowody rzeczowe w postaci broni palnej lub pneumatycznej oraz **amunicji** przechowuje się w magazynie dowodów rzeczowych lub w innym magazynie wskazanym decyzją komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji, odpowiednio dostosowanym do wymogów stawianych magazynom broni i amunicji. O ujawnieniu materiałów lub urządzeń wybuchowych policjant prowadzący czynności powiadamia komórkę minersko-pirotechniczną Policji. Dalsze czynności zabezpieczające podejmują upoważnieni pirotechnicy w porozumieniu z prokuratorem. W przypadku ujawnienia przedmiotów i substancji niebezpiecznych, należy postępować z nimi zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 2012 r. w sprawie podmiotów uprawnionych do przechowywania oraz zniszczenia w postępowaniu karnym przedmiotów i substancji stwarzających niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia (Dz. U. z 2012 r. poz. 1486). **Przedmioty, co do których powstaje wątpliwość**, kto jest uprawniony do ich odbioru, przekazuje się do depozytu właściwego miejscowo sądu, a **przedmioty wartościowe** – do depozytu bankowego.

TRYB STOSOWANIA KAR PORZĄDKOWYCH I UPRAWNIENIA POLICJI

W razie niestawienia się świadka na wezwanie bez usprawiedliwienia można, niezależnie od nałożenia kary porządkowej, zarządzić jego **zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie** przez Policję (może być zarządzone także wobec osoby przesłuchanej, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, jeżeli nie stawiała się ona na wezwanie organu prowadzącego czynności wyjaśniające bez usprawiedliwienia).

- zatrzymanie może nastąpić na czas konieczny do wykonania zarządzenia o doprowadzeniu,
- w razie nieusprawiedliwionej odmowy okazania albo wydania przedmiotu oględzin lub dowodu rzeczowego, można zarządzić jego odebranie przez Policję,
- policjant może wystąpić do organu Policji z wnioskiem o nałożenie kary porządkowej,*

***Przesłanką tego może być np. ponowne niezastosowanie się do wezwania policjanta, pod którym należy rozumieć: niestawiennictwo, odmowę złożenia zeznań lub wykonania czynności biegłego, tłumacza lub specjalisty albo wydania rzeczy, następujące po uprzednim ukaraniu karą porządkową za takie naruszenie.**

- karę porządkową na osobę, która nie wykonała ciążącego na niej obowiązku procesowego, nakłada w formie postanowienia, organ Policji prowadzący czynności wyjaśniające w sprawie o wykroczenie*

* Decyzja o nałożeniu kary porządkowej powinna być poprzedzona ustaleniem:

- 1) prawidłowości wezwania osoby do wykonania obowiązku procesowego;
- 2) czy osoba, która nie wykonała obowiązku procesowego usprawiedliwiła jego niewykonanie.

Co powinno zawierać postanowienie o nałożeniu kary porządkowej?
1) oznaczenie organu wydającego postanowienie i datę wydania postanowienia,
2) wskazanie sprawy oraz kwestii, której postanowienie dotyczy,
3) rozstrzygnięcie z podaniem podstawy prawnej i uzasadnieniem,
4) pouczenie o prawie do usprawiedliwienia w terminie 7 dni od daty doręczenia lub ogłoszenia postanowienia o nałożeniu kary porządkowej, przed organem nadzrędnym nad nakładającym karę, ze wskazaniem w pouczeniu tego organu nadzrędnego.
Postanowienie sporządza się w pojedynczym egzemplarzu, który dołącza się do materiałów czynności wyjaśniających. Uwierzytelniony odpis postanowienia doręcza się osobie ukaranej za pokwitowaniem odbioru. W przypadku usprawiedliwienia niewykonania obowiązku, za które nałożono karę porządkową, organ nakładający karę niezwłocznie przekazuje usprawiedliwienie organowi nadzrędnemu wraz z niezbędnymi dokumentami z czynności wyjaśniających, a w szczególności zwrotnym poświadczeniem odbioru wezwania do stawiennictwa ukaranego lub dokumentem potwierdzającym wydanie polecenia wykonania innego obowiązku procesowego i postanowieniem o nałożeniu kary porządkowej.

Decyzję o uchyleniu lub odmowie uchylenia kary porządkowej podejmuje w formie postanowienia organ nadzrędnym nad organem, który karę nałożył. Postanowienie o odmowie powinno być uzasadnione z urzędu. Postanowienie to wraz z uzasadnieniem przesyła się osobie ukaranej wraz z pouczeniem o prawie złożenia zażalenia na rozstrzygnięcie do sądu właściwego do rozpatrzenia sprawy.

Przywołanych wyżej przepisów mówiących o tym, że policjant może wystąpić do organu Policji z wnioskiem o nałożenie kary porządkowej, nie mają zastosowania do **żołnierza w czynnej służbie wojskowej** i jego nieusprawiedliwionego niestawiennictwa lub nieuzasadnionej odmowy złożenia zeznań. O nieusprawiedliwionym niestawiennictwie kierownik jednostki informuje dowódcę jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę.

Zażalenie na postanowienie o odmowie uchylenia kary porządkowej osoba ukarana powinna wnieść do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, za pośrednictwem organu, który wydał zaskarżone postanowienie, w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia. Organ, który wydał zaskarżone postanowienie, może uwzględnić zażalenie na postanowienie o odmowie uchylenia kary porządkowej. Po uprawomocnieniu się postanowienia o nałożeniu

kary porządkowej niezwłocznie przesyła się ukaranemu wezwanie do wpłacenia kary porządkowej.

Wezwanie do zapłaty powinno zawierać:

- 1) numer rachunku bankowego komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji, na którym gromadzone są dochody budżetu państwa;
- 2) wskazanie 30-dniowego terminu do wpłacenia należności, liczonego od dnia doręczenia wezwania;
- 3) pouczenie o ściągnięciu należności na podstawie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, w przypadku nieopłacenia kary w terminie.

Wezwanie do zapłaty sporządza się w trzech egzemplarzach, z których:

- 1) pierwszy dołącza się do materiałów czynności wyjaśniających;
- 2) drugi doręcza się osobie ukaranej za pokwitowaniem odbioru;
- 3) trzeci niezwłocznie przekazuje się kierownikowi komórki organizacyjnej właściwej w sprawach finansowych jednostki Policji, której organ wydał postanowienie o nałożeniu kary porządkowej wraz z potwierdzeniem doręczenia ukaranemu wezwania do zapłaty.

Rozdział 7

WNIOSEK O UKARANIE

7.1. Sporządzenie wniosku o ukaranie.

Po **ujawnieniu wykroczenia**, ustaleniu sprawcy i okoliczności zdarzenia, ustaleniu, czy istnieją **formalne podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie**, a także po zgromadzeniu informacji pozwalających na obiektywne rozstrzygnięcie sprawy oraz zebraniu niezbędnych danych (**patrz rozdział 1. „Ujawnienie wykroczenia”, 1.1. Pierwsze czynności**), można przystąpić do sporządzenia wniosku o ukaranie.

Wniosek powinien zawierać/wskazywać:

- 1) imię i nazwisko oraz adres obwinionego, a także inne dane niezbędne do ustalenia jego tożsamości;
- 2) określenie zarzucanego obwinionemu czynu ze wskazaniem miejsca, czasu, sposobu i okoliczności jego popełnienia;
- 3) dowody;
- 4) przepisy, pod które zarzucany czyn podpada (kwalifikację prawną wykroczenia, wskazanie przepisu określającego dany czyn jako wykroczenie);
- 5) miejsce zatrudnienia obwinionego oraz, w miarę możliwości, dane o jego warunkach materialnych, rodzinnych i osobistych, ze wskazaniem źródła dochodów;
- 6) pokrzywdzonych, o ile takich ujawniono;
- 7) wysokość wyrządzonej szkody;
- 8) sąd właściwy do rozpoznania sprawy;
- 9) wyszczególnienie przedmiotów tymczasowo zajętych w celu zabezpieczenia przepadku, o ile przedmioty takie zostały zajęte;
- 10) nazwę organu Policji kierującego wniosek o ukaranie, datę sporządzenia oraz numer, pod który został wpisany do rejestru wykroczeń;
- 11) inne dane, a zwłaszcza informacje o uprzednim skazaniu za podobne przestępstwo lub wykroczenie (jeżeli oskarżyciel publiczny zamierza powołać się na tę okoliczność), zachowaniu się po popełnieniu wykroczenia, stosowaniu środków przewidzianych w postępowaniu egzekucyjnym w administracji, jeżeli dane te są znane jednostce Policji

lub ustalenie ich i podanie we wniosku o ukaranie jest obowiązkiem wynikającym z innych przepisów;

- 12) informację o odmowie przyjęcia przez sprawcę wykroczenia grzywny w drodze mandatu karnego lub nieuiszczeniu grzywny nałożonej mandatem karnym zaocznym;
- 13) imię i nazwisko oraz podpis i wskazanie stanowiska sporządzającego wniosek o ukaranie, a także adres gdy wniosek pochodzi od pokrzywdzonego oraz podpis organu Policji kierującego wniosek*

***Organ Policji może upoważnić policjantów do podpisywania w jego imieniu wniosków o ukaranie i występowania w charakterze oskarżyciela publicznego, o czym informuje sąd.**

UWAGA!

O statusie obwinionego w sprawie o wykroczenie przesądza moment skierowania wniosku do sądu o ukaranie

W przypadku spraw o **wykroczenie popełnione przez współsprawców** sporządza się **jeden łączny wniosek o ukaranie** wszystkich tych osób, chyba że sąd właściwy do rozpoznania danej sprawy wymaga dla takich przypadków sporządzania wobec każdego obwinionego odrębnego wniosku o ukaranie. Odrębne wnioski o ukaranie sporządzone wobec podżegaczy i pomocników danego czynu, podlegające rozpoznaniu przez ten sam sąd, w miarę możliwości przesyła się do sądu jednocześnie z wnioskiem o ukaranie sprawcy (sprawców) wykroczenia. Kierownicy jednostek Policji są obowiązani uzgodnić z prezesami właściwych miejscowo sądów rejonowych wymagany zakres podmiotowy wniosków o ukaranie sporządzanych w sprawach o wykroczenie popełnione przez współsprawców. Do wniosku o ukaranie dołącza się dokumenty wskazane w art. 57 § 4 k.p.w., a w szczególności:

- 1) protokoły (przesłuchania, oględzin miejsca zdarzenia, przeszukania, tymczasowego zajęcia przedmiotów, użycia urządzeń kontrolno-pomiarowych do ilościowego oznaczania alkoholu w wydychanym powietrzu);
- 2) w przypadku wykroczenia, w sprawie którego początkowo prowadzono postępowanie przygotowawcze umorzone na podstawie art. 18 k.p.k. (przepis ten mówi, że jeśli czyn stanowi tylko wykroczenie, prokurator odmawiając wszczęcia postępowania lub umarzając

je przekazuje sprawę Policji w celu wystąpienia z wnioskiem o ukaranie do właściwego sądu) – materiały tego postępowania;

- 3) dowody rzeczowe, opinie biegłych, notatki oraz inne materiały dotyczące danej sprawy uzyskane w toku czynności wyjaśniających;
- 4) w przypadku wykroczeń drogowych dane z ewidencji kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego;
- 5) kopie pism informujących pokrzywdzonych o skierowaniu wniosku o ukaranie.

Warunki i tryb skierowania wniosku o ukaranie z wnioskiem o skazanie obwinionego za zarzucany mu czyn bez przeprowadzania rozprawy określa art. 58 k.p.w.

Za **zgoda obwinionego**, przesłuchanego uprzednio w toku czynności wyjaśniających niezwłocznie z uwagi na fakt, że istniała uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niemu wniosku o ukaranie, można umieścić w nim wniosek o skazanie obwinionego za zarzucany mu czyn bez przeprowadzania rozprawy i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego albo odstępnie od wymierzenia kary lub środka karnego. Jest to możliwe tylko wówczas, gdy w świetle zebranych dowodów oraz wyjaśnień obwinionego okoliczności popełnienia wykroczenia nie budzą wątpliwości, a cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy.

ZATRZYMANIE PRAWA JAZDY

W przypadku **zatrzymania prawa jazdy**, Policja przekazuje informację o zatrzymaniu prawa jazdy albo tymczasowego elektronicznego prawa jazdy do centralnej ewidencji kierowców oraz według właściwości:

- 1) **sądowi** uprawnionemu do rozpoznania sprawy o wykroczenie lub prokuratorowi – niezwłocznie, jednak nie później niż w terminie 7 dni od dnia zatrzymania prawa jazdy albo tymczasowego elektronicznego prawa jazdy – na piśmie utrwalonym w postaci papierowej albo elektronicznej;
- 2) **staroście** – niezwłocznie, jednak nie później niż w dniu zatrzymania prawa jazdy albo tymczasowego elektronicznego prawa jazdy.

PRZESŁANIE WNIOSKU O UKARANIE

Wniosek o ukaranie, oraz po jednym odpisie tego wniosku dla każdego obwinionego, wraz z dołączonymi materiałami z czynności wyjaśniających, **przesyła się** do właściwego miejscowo sądu. W załączniku do wniosku podaje się do wiadomości sądu adresy zamieszkania świadków i pokrzywdzonych. O skierowaniu wniosku do sądu **należy poinformować pisemnie ujawnionych w sprawie pokrzywdzonych**, pouczając ich jednocześnie o przysługującym im prawie wstąpienia w prawa oskarżyciela posiłkowego. Pismo kierowane jest za zwrotnym poświadczeniem odbioru. Brak zwrotnego poświadczenia odbioru nie wstrzymuje skierowania wniosku o ukaranie do sądu. Dokument w postaci zwrotnego poświadczenia odbioru niezwłocznie po otrzymaniu przesyła się za pokwitowaniem do sądu, do którego skierowano wniosek o ukaranie w danej sprawie.

SPRAWDZENIE WNIOSKU

Przed skierowaniem wniosku o ukaranie do sądu, należy sprawdzić czy:

- 1) jest poprawnie sformułowany;
- 2) spełnia wymogi określone w art. 57 § 2 i 3 k.p.w. (opisane wyżej, zob. ELEMENTY WNIOSKU).
- 3) materiał dowodowy jest wystarczający i należycie udokumentowany;
- 4) w świetle przedstawionych okoliczności i dowodów nie zachodzi wątpliwość co do samego faktu popełnienia wykroczenia i osoby sprawcy;
- 5) skierowanie wniosku o ukaranie jest uzasadnione względami faktycznymi i prawnymi.

7.2. Odstąpienie od złożenia wniosku o ukaranie.

Jeżeli czynności dowodowe **nie dają podstaw do skierowania wniosku o ukaranie** do sądu, należy je zakończyć. Na wniosek policjanta prowadzącego czynności wyjaśniające, organ Policji lub osoba upoważniona przez ten organ, zatwierdza wniosek o odstąpienie od skierowania wniosku o ukaranie do sądu w tej sprawie. **Czynności wykrywcze można ponownie podjąć do czasu przedawnienia karalności czynu.**

Wnosząc o zatwierdzenie wniosku o odstąpienie od skierowania wniosku o ukaranie, **policjant prowadzący czynności wyjaśniające przedstawia krótkie uzasadnienie** oraz opis wykonanych czynności wyjaśniających. Organ Policji lub osoba upoważniona przez ten organ zawiadamia pisemnie o odstąpieniu od kierowania wniosku o ukaranie do sądu:

- 1) ujawnionych pokrzywdzonych, wskazując przyczynę niewniesienia wniosku o ukaranie oraz:
 - a) pouczając o prawie do samodzielnego wniesienia wniosku o ukaranie w charakterze oskarżyciela posiłkowego,
 - b) możliwości zaznajomienia się z materiałem dowodowym uzyskanym w toku czynności wyjaśniających oraz sporządzania odpisów i kopii (z czynności zaznajomienia się pokrzywdzonego z materiałem dowodowym sporządza się notatkę urzędową).
- 2) osobę, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, a nie jest pokrzywdzonym, wskazując przyczynę niewniesienia wniosku o ukaranie oraz pouczając o prawie do złożenia, w terminie 7 dni od daty doręczenia zawiadomienia, zażalenia na niewniesienie wniosku do organu nadrzędnego nad organem, który podjął decyzję o odstąpieniu od skierowania wniosku o ukaranie, za pośrednictwem tego organu.

UWAGA

Wniosku o odstąpienie od skierowania wniosku o ukaranie nie sporządza się w przypadku nałożenia w toku czynności wyjaśniających grzywny w drodze mandatu karnego.

Jeżeli po odstąpieniu od skierowania wniosku o ukaranie do sądu z powodu niewykrycia sprawcy lub niezebrania danych niezbędnych do sporządzenia wniosku o ukaranie, sprawca zostanie ustalony lub dane zostaną zebrane, a nie nastąpiło jeszcze przedawnienie karalności

czynu, **policjant, który powziął informację o powyższym, sporządza notatkę urzędową**, w której wskazuje okoliczności uzasadniające dalsze prowadzenie czynności wyjaśniających. Po zakończeniu tych czynności, sprawę kieruje się do Sądu, powiadamiając o tym ujawnionych pokrzywdzonych, chyba że:

- 1) czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia;
- 2) czyn nie zawiera znamion wykroczenia albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia wykroczenia;
- 3) ustawa stanowi, że sprawca nie podlega karze;
- 4) nastąpiło przedawnienie orzekania;
- 5) obwiniony zmarł;
- 6) obwiniony jest:
 - a) uwierzytelnionym w RP szefem przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa obcego,
 - b) osobą należącą do personelu dyplomatycznego tego przedstawicielstwa,
 - c) osobą należącą do personelu administracyjnego lub technicznego tego przedstawicielstwa,
 - d) członkiem rodziny osób wymienionych w lit. a-c i pozostaje z nimi we wspólnocie domowej,
 - e) inną osobą korzystającą z immunitetu dyplomatycznego, na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych,
 - f) kierownikiem urzędu konsularnego lub innym urzędnikiem konsularnym państwa obcego albo inną osobą zrównaną z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- 7) obwiniony z mocy przepisów szczególnych nie podlega orzecznictwu na podstawie k.p.w.;
- 8) postępowanie co do tego samego czynu obwinionego zostało prawomocnie zakończone lub wcześniej wszczęte, toczy się;
- 9) brak jest skargi uprawnionego oskarżyciela albo żądania ścigania pochodzącego od osoby uprawnionej lub zezwolenia na ściganie, gdy ustawa tego wymaga;
- 10) zachodzi inna okoliczność wyłączająca z mocy ustawy orzekanie w postępowaniu na podstawie k.p.w.

W przypadku gdy osoba, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, wniosła w terminie 7 dni od daty doręczenia zawiadomienia o odstąpieniu od ukarania, zażalenie na jego niewniesienie, po otrzymaniu tego zażalenia należy (czyni to organ I instancji):

- 1) w przypadku uwzględnienia zażalenia – wydać postanowienie o dalszym prowadzeniu czynności wyjaśniających, lub skierować wniosek o ukaranie do sądu;
- 2) w przypadku nieuwzględnienia zażalenia – niezwłocznie przekazać zażalenie organowi II instancji wraz z materiałami z czynności wyjaśniających i stanowiskiem co do spełnienia wymogów formalnoprawnych wniesionego zażalenia oraz co do jego uwzględnienia (prezes sądu pierwszej instancji odmawia przyjęcia środka odwoławczego, jeżeli wniesiony został po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo jest niedopuszczalny z mocy ustawy);
- 3) w przypadku stwierdzenia, że zażalenie jest niedopuszczalne lub zostało wniesione przez osobę nieuprawnioną albo nie zachowano ustawowego terminu wniesienia zażalenia – odmówić przyjęcia zażalenia (organ I instancji wydaje zarządzenie o odmowie przyjęcia zażalenia);
- 4) jeżeli zażalenie zostało złożone bezpośrednio do organu II instancji, winno być ono niezwłocznie przez ten organ przekazane do organu, który podjął zaskarżoną decyzję w celu określenia, czy spełnia ono warunki skuteczności, o których mowa w pkt 2, oraz czy uwzględnia on złożone zażalenie (o powyższym fakcie należy poinformować osobę, która złożyła zażalenie).

Jeżeli ww. zażalenie spełnia warunki dopuszczalności środka odwoławczego, organ II instancji rozstrzyga postanowieniem o:

- 1) **zasadności zażalenia**, jeżeli stwierdzi niezgodność czynności z prawem lub brak czynności (wówczas zarządza podjęcie czynności, zwłaszcza w celu naprawienia skutków uchybienia oraz zapobieżenia podobnym uchybieniom w przyszłości oraz podejmuje inne przewidziane w ustawie środki);
- 2) **niezasadności zażalenia**.

Rozdział 8

POSTĘPOWANIA SZCZEGÓLNE

POSTĘPOWANIE PRZYSPIESZONE

Przesłanki do zastosowania postępowania szczególnego wskazują art. 90 i 91 k.p.w. Ten tryb postępowania stosuje się tylko wówczas, **gdy sprawca został ujęty na gorącym uczynku lub bezpośrednio po popełnieniu wykroczenia**, wobec:

- osób niemających stałego miejsca zamieszkania lub miejsca stałego pobytu, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione;
- osób przebywających jedynie czasowo na terytorium RP, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione;
- sprawców wykroczenia z art. 66b k.w. (**niestosowanie się do nakazów, zakazów i orzeczeń wydanych w sprawach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej**);
- sprawców wykroczeń popełnionych w związku z imprezą masową, określoną w przepisach o bezpieczeństwie imprez masowych (**przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu oraz przeciwko mieniu i urządzeniom użytku publicznego**);
- a także w innych przypadkach przewidzianych w ustawie*.

* Taki katalog innych przypadków przewiduje ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych,¹⁶ chodzi o wykroczenia popełniane podczas imprez masowych:

niewykonanie polecenia porządkowego lub polecenia Policji lub Żandarmerii Wojskowej

wniesienie lub posiadanie napojów alkoholowych

nieprzekazanie informacji albo przekazanie informacji nieprawdziwej dotyczącej bezpieczeństwa imprezy masowej

anonimizacja uczestnika imprezy masowej (uniemożliwianie lub utrudnianie rozpoznania osoby)

¹⁶ Dz.U. 2023, poz. 616.

48 H DOPROWADZENIE

Zatrzymanego należy doprowadzić do sądu nie później niż przed upływem 48 godzin od chwili faktycznego zatrzymania, bez względu na występujące okoliczności w sprawie. Od zatrzymania i przymusowego doprowadzenia można odstąpić:

- jeżeli zostanie zapewnione uczestniczenie przez sprawcę we wszystkich czynnościach sądowych, w których ma on prawo uczestniczyć, w szczególności możliwość złożenia przez niego wyjaśnień, przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku;
- jeżeli zobowiąże się sprawcę do stawienia w sądzie w wyznaczonym czasie i miejscu ze skutkami wezwania, o których mowa w art. 71 § 4 k.p.w.*

*** W razie nieusprawiedliwionej nieobecności obwinionego, któremu doręczono wezwanie na rozprawę, przeprowadza się rozprawę zaocznie, chociażby nie był on przesłuchany w toku czynności wyjaśniających, chyba że sąd uzna udział obwinionego za konieczny i rozprawę odroczy, po ewentualnym przeprowadzeniu postępowania dowodowego, w szczególności po przesłuchaniu świadków, którzy stawili się na rozprawę. Jeżeli jednak obecność obwinionego jest konieczna, a nie stawiał się on bez usprawiedliwienia, sąd może zarządzić jego zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie przez Policję.**

ZATRZYMANIE PASZPORTU

Zatrzymanie paszportu lub innego dokumentu uprawniającego do przekroczenia granicy następuje za pokwitowaniem, które nie wymaga wydawania postanowienia o zatrzymaniu rzeczy. **Pokwitowanie sporządza się w 2 egzemplarzach**, z których jeden przekazuje się osobie, od której nastąpiło odebranie dokumentu, a drugi, wraz z zatrzymanym dokumentem, dołącza się do materiałów czynności wyjaśniających i wraz z wnioskiem o ukaranie przekazuje się do sądu. Zwrotu zatrzymanego dokumentu dokonuje sąd.

WEZWANIE DO STAWIENNICTWA

Policjant wzywając osobę do stawienia się w sądzie w charakterze świadka w postępowaniu przyspieszonym, poucza ją o obowiązku stawienia się we wskazanym miejscu i czasie pod rygorem nałożenia kar porządkowych. **Fakt ten policjant dokumentuje w notatniku służbowym** lub notatce urzędowej z ujawnienia wykroczenia – jeżeli wezwania dokonano ustnie, a jeżeli świadkowi doręczone zostało wezwanie do stawienia się – poprzez odebranie podpisu na zwrotnym poświadczeniu odbioru.

WNIOSEK O UKARANIE W POSTĘPOWANIU PRZYSPIESZONYM

W postępowaniu przyspieszonym, wniosek o ukaranie może być zgłoszony przez policjanta (pełniącego rolę oskarżyciela publicznego) w formie okrojonej (i może też być złożony ustnie do protokołu). Taki wniosek powinien wskazywać:

- 1) imię i nazwisko oraz adres obwinionego, a także inne dane niezbędne do ustalenia jego tożsamości;
- 2) określenie zarzucanego obwinionemu czynu ze wskazaniem miejsca, czasu, sposobu i okoliczności jego popełnienia;
- 3) wskazanie dowodów;
- 4) imię i nazwisko oraz podpis sporządzającego wniosek, a także adres gdy wniosek pochodzi od pokrzywdzonego.
- 5) wskazanie przepisów, pod które zarzucany czyn podpada;
- 6) wskazanie pokrzywdzonych, o ile takich ujawniono.

Wnioski o ukaranie zgłoszone ustnie do protokołu rozprawy, rejestruje się w rejestrze wykroczeń tak, jak wnioski sporządzone na piśmie.

SPRAWCA SPOZA RP

Jeżeli sprawcą wykroczenia jest **osoba niemająca stałego miejsca zamieszkania** lub miejsca stałego pobytu albo przebywająca jedynie czasowo **na terytorium RP**, powinno się (oskarżyciel publiczny – policjant) wnioskować o nadanie orzeczeniu sądu klauzuli natychmiastowej wykonalności. Osoby, w stosunku do których wydano orzeczenie o natychmiastowej wykonalności kary aresztu, doprowadza się przymusowo do zakładu karnego, jeżeli sąd wyda takie polecenie.

POSTĘPOWANIE MANDATOWE

Postępowanie mandatowe jest szczególnym postępowaniem, podejmowanym przez Policję jako organ pozasądowy, o charakterze zastępczym wobec postępowania o wykroczenia prowadzonego przed sądem, warunkowym, uzależnionym w zakresie swego rozstrzygnięcia od zgody sprawcy wykroczenia. **Policjant może na sprawcę wykroczenia nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego tylko gdy:**

- 1) schwytano sprawcę wykroczenia na gorącym uczynku lub bezpośrednio po popełnieniu wykroczenia;
- 2) stwierdzi popełnienie wykroczenia, w szczególności za pomocą przyrządu kontrolno-pomiarowego lub urządzenia rejestrującego, a sprawca nie został schwytany na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem, i nie zachodzi wątpliwość co do sprawcy czynu;
- w tym także, w razie potrzeby, po przeprowadzeniu w niezbędnym zakresie czynności wyjaśniających, podjętych niezwłocznie po ujawnieniu wykroczenia.

Grzywny w drodze mandatu karnego nie nakłada się:

- 1) za wykroczenia, za które należałoby orzec środek karny;
- 2) jeżeli czyn będący wykroczeniem wyczerpuje zarazem znamiona przestępstwa;
- 3) jeżeli czyn wyczerpuje znamiona wykroczeń określonych w dwóch lub więcej przepisach ustawy, nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego jest możliwe jedynie, gdy w zakresie wszystkich naruszonych przepisów postępowanie mandatowe jest dopuszczalne;
- 4) jeżeli sprawca wykroczenia odmówił przyjęcia mandatu;
- 5) nie można również nałożyć po upływie 60 dni od dnia ustalenia sprawcy wykroczenia.

PRZED NAŁOŻENIEM GRZYWNY

Przed nałożeniem grzywny w drodze mandatu karnego można przeprowadzić w niezbędnym zakresie **czynności wyjaśniające**. Czynności te podejmuje się niezwłocznie po ujawnieniu wykroczenia. W toku prowadzonych czynności wyjaśniających, decyzję o nałożeniu na sprawcę wykroczenia grzywny w drodze mandatu karnego podejmuje policjant prowadzący te czynności. O ukaraniu sprawcy grzywną w postępowaniu mandatowym informuje się ujawnionych pokrzywdzonych oraz zawiadamiającego o popełnieniu wykroczenia. **Policjant prowadzący postępowanie mandatowe przed nałożeniem grzywny powinien:**

- 1) ustalić okoliczności zdarzenia tak, aby nie było żadnych wątpliwości co do faktu popełnienia wykroczenia, tożsamości osoby sprawcy i jego winy;
- 2) wskazać sprawcy na czym polegało jego zachowanie niezgodne z prawem, podać kwalifikację prawną czynu;
- 3) sprawdzić wysokość przewidzianej za dany czyn grzywny w przypadku, gdy wykroczenie jest objęte przepisami rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 listopada 2003 r. w sprawie wysokości grzywnien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń;
- 4) uzyskać żądanie ścigania od osoby uprawnionej w przypadku wykroczeń ściganych na żądanie. Żądanie może być złożone na piśmie albo zgłoszone ustnie do protokołu. Jeżeli mandat karny został nałożony na miejscu popełnienia wykroczenia, można ograniczyć się do zapisu w notatniku służbowym;
- 5) poinformować sprawcę czynu o ukaraniu go grzywną w drodze mandatu karnego, podając jego rodzaj i wysokość;
- 6) poinformować sprawcę o prawie odmowy przyjęcia mandatu karnego i o skutkach prawnych takiej odmowy;
- 7) pouczyć sprawcę wykroczenia w przypadku nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego kredytowanego, o obowiązku wpłacenia grzywny w terminie 7 dni od daty przyjęcia mandatu i skutkach jej nieuiszczenia w tym terminie.

WYMIAR GRZYWNY

Dopuszczalną wysokość grzywny w poszczególnych przypadkach określa przepis art. 96 k.p.w. Przykładowo, w postępowaniu mandatowym można nałożyć grzywnę w wysokości **do 500 zł**, a w przypadku, gdy czyn wyczerpuje znamiona wykroczeń określonych w dwóch lub więcej przepisach ustawy - **do 1000 zł**, w sprawach:

- o nieokazanie przez kierującego zezwolenia na odstępstwo od zakazu dokonywania przewozu przez przewoźników z Rosji lub Białorusi;
- a także w sprawach z załącznika nr 1 do ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym;
- o niewykonanie podczas imprezy masowej polecenia porządkowego Policji lub Żandarmerii Wojskowej dotyczącego zakazu wniesienia lub posiadania podczas takiej imprezy napojów alkoholowych, o uniemożliwianie lub utrudnianie rozpoznania osoby podczas imprezy masowej;
- niestosowania się do decyzji nadzoru budowlanego nakazującej usunięcie skutków ingerencji lub naruszeń lub przywrócenie stanu poprzedniego, w terminie w niej określonym

można nałożyć grzywnę **do 2000 zł**.

Pozostałe dopuszczalne granice wysokości grzywien w postępowaniu mandatowym wskazuje wspomniany przepis art. 96 k.p.w.

Jeżeli **sprawca dopuścił się dwóch lub więcej wykroczeń** stanowiących odrębne czyny, to za każdy z tych czynów policjant wdrażający postępowanie mandatowe powinien nałożyć grzywny w drodze odrębnych mandatów karnych. Suma grzywien nałożonych tymi mandatami może przekroczyć kwotę 1000 zł. **Ustalając wysokość grzywny należy uwzględnić:**

- 1) granice grzywny przewidziane w naruszonym przepisie;
- 2) wskazania przepisów szczególnych, określających zróżnicowaną wysokość mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń,
- 3) w miarę możliwości dyrektywy wymiaru kary określone w art. 24 § 3 i art. 33 § 1-4 k.w.

WNIOSEK O UKARANIE ZAMIAST GRZYWNY

Jeżeli rodzaj wykroczenia, okoliczności jego popełnienia lub właściwości osobiste sprawcy wskazują na to, że **grzywna wymierzona w maksymalnej wysokości w postępowaniu mandatowym byłaby niewspółmiernie niska** do stopnia społecznej szkodliwości czynu i nie spełniłaby roli wychowawczej, **policjant nie nakłada mandatu karnego, ale sporządza wniosek o ukaranie.**

RODZAJE MANDATÓW KARNYCH I TRYB ICH NAKŁADANIA

W postępowaniu mandatowym można nakładać grzywnę w drodze mandatu karnego:

- 1) **wydanego ukaranemu po uiszczeniu grzywny bezpośrednio funkcjonariuszowi, który ją nałożył;**
- 2) **kredytowanego, wydawanego ukaranemu za potwierdzeniem odbioru;**
- 3) **zaocznego.**

Mandatem karnym, o którym mowa w pkt 1 może być nałożona grzywna jedynie **wobec osoby czasowo przebywającej na terytorium RP** lub niemającej stałego miejsca zamieszkania albo pobytu. Mandat taki staje się prawomocny z chwilą uiszczenia grzywny funkcjonariuszowi, który ją nałożył.

Mandatem karnym, o którym mowa w pkt 2, może być nałożona grzywna jedynie wobec osoby innej niż wymieniona w akapicie wyżej, albo mającej miejsce stałego zamieszkania lub pobytu na terytorium innego niż RP państwa członkowskiego UE. **Mandat powinien zawierać pouczenie o obowiązku uiszczenia grzywny w terminie 7 dni** od daty przyjęcia mandatu oraz o skutkach nieuiszczenia grzywny w terminie. Staje się on prawomocny z chwilą pokwitowania jego odbioru przez ukaranego.

Grzywna nałożona mandatem karnym, o którym mowa w pkt 1 i 2 (**wydawany po bezpośrednim uiszczeniu grzywny funkcjonariuszowi oraz kredytowany**), może być uiszczona **w formie bezgotówkowej, za pomocą karty płatniczej** lub innego instrumentu płatniczego, o ile funkcjonariusz ją nakładający dysponuje odpowiednim urządzeniem do autoryzacji rozliczeń. Grzywnę uważa się za uiszczoną z chwilą potwierdzenia dokonania

płatności, uzyskanego z urządzenia do autoryzacji rozliczeń. W przypadku uiszczenia grzywny w takiej formie, koszty związane z autoryzacją transakcji i przekazem środków na właściwy rachunek bankowy ponosi ukarany. Funkcjonariusz informuje ukaranego o możliwości uiszczenia grzywny w formie bezgotówkowej oraz o kwestii ewentualnych kosztów autoryzacji.

Mandatem karnym, o którym mowa w pkt 3 (**mandatem zaocznym**) można nałożyć grzywnę w razie stwierdzenia wykroczenia, którego sprawcy nie zastano na miejscu jego popełnienia, gdy nie zachodzi wątpliwość co do osoby tego sprawcy. Mandat ten pozostawia się w takim miejscu, aby sprawca mógł go niezwłocznie odebrać, albo doręcza się sprawcy.

Formularz mandatu karnego należy wypełnić czytelnie, zgodnie z przeznaczeniem poszczególnych rubryk na odcinkach formularza. Grzywna nałożona w drodze mandatu karnego gotówkowego może być uiszczona polskimi środkami płatniczymi bezpośrednio policjantowi, który ją nałożył albo w formie bezgotówkowej za pomocą karty płatniczej lub innego instrumentu płatniczego, o ile funkcjonariusz ją nakładający dysponuje odpowiednim urządzeniem do autoryzacji rozliczeń. Bezgotówkowa forma uiszczenia grzywny ma również zastosowanie w przypadku mandatu karnego kredytowanego. W razie odmowy przyjęcia mandatu karnego gotówkowego przez sprawcę wykroczenia, policjant ma prawo zatrzymać sprawcę wykroczenia i doprowadzić go do sądu.:

- działając w sytuacji zatrzymania sprawcy ujętego na gorącym uczynku popełnienia wykroczenia lub bezpośrednio potem, wobec którego zachodzą podstawy do zastosowania postępowania przyspieszonego,
- a także w sprawach innych sprawców, do których zastosowanie mają przepisy postępowania przyspieszonego, zgodnie z art. 90 k.p.w.

Zakończenie

Mamy nadzieję, że niniejszy poradnik dla policjantów wykonujących czynności wyjaśniające w sprawach o wykroczenia, bazujący na Wytycznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 lipca 2020 r. w sprawie wykonywania przez Policję niektórych czynności w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców okaże się wsparciem w codziennej służbie. Jego celem jest przede wszystkim ujednolicenie zasad, procedur i norm zapewniających spójność i rzetelność podejmowanych działań, począwszy od ujawnienia wykroczenia, a skończywszy na skierowaniu wniosku o ukaranie do sądu.

Dążenie do profesjonalizmu w każdym aspekcie czynności wyjaśniających jest kluczowe dla efektywnego egzekwowania prawa i zwiększenia przejrzystości działań Policji. W naszej ocenie ciągle poszerzanie wiedzy oraz stosowanie się do zaleceń zawartych w poradniku ułatwi funkcjonariuszom prawidłową realizację wykonywanych zadań służbowych w sprawach o wykroczenia.